Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. Cena lista je $6.00

Entered as second-class matter January 26, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., pondeljek, 15. aprila (April 15), 1929.

Subscription $6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 89

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

THE LIBRARY OF THE APR 16 1929 UNIVERSITY OF

Apel stavkarjev na jugu na delavce na severu

Mati s tremi otroci je zdaj v New Yorku. — Preproste besede so napravile velik vtis na poslušalce.

New York, N. Y. — Dva stavkarja in dve stavkarici so prišli iz Gastonije, S. C., v New York, da razlože položaj tekstilnih delacev, ki garajo v tovarnanah Manville-Jenckens kompanije.

Mrs. Iva Fulbright, vdova in mati treh otrok, je v trudnem glasu pripovedovala časniškim poročevalcem, zakaj so delavci zastavkali dne 1. aprila pod vodstvom organizacije tekstilnih delavcev. "Dostikrat nismo imeli živeža ob sobotah, nedeljah in pondeljkih," je pripovedovala trudna mati in stavkarica. "Kompanija nam izroči vsak torek kuponsko knjižico, da za te kupone kupujemo potrebščine v kompanijski prodajalni. Ako kuponi pridejo v soboto, tedaj to pomeni za nas, da ne jemo veliko koncem tedna. S temi kuponi je treba plačati $1.50 na teden za stanovanje, ki sestoji iz treh sobic v kompanijski hiši. Od petdeset do sedemdeset centov je treba plačati za elektriko. Kuponov je za deset dolarjev. Dostikrat marsikateri ne prejme niti centa koncem tedna v gotovini." Mrs. Fulbright zasluži na teden $12.90. Delati pa mora šestdeset ur v tednu.

Z njo so še prišli Cecil Burger, mrs. Violet Jones in Dewey Martin. Martin je slok hribovec, toda medel in bled. Star je 29 let, a izgleda, da jih ima devet in trideset. Povedal je, da zasluži $21.95 na teden, toda on je neke vrste preddelavec v sekciji. Večina delavcev zasluži polovico tega.

Mrs. Jones je stara 19 let in zasluži po devet dolarjev na teden. Ločila se je od svojega soproga, ki je mehanik, a je hotel stavkokaziti. Izjavila je odločno: "Živela ne bom z možem, ki mi ne pomaga zaslužiti več mezde."

Burger je sedemnajst let star fant. Tudi on dela po šestdeset ur v tednu in zasluži po trinajst dolarjev na teden.

Mrs. Fulbrightova ima hčer, ki je spolnila starost, da lahko dela v tovarni. Pristavila je: "Vesela sem, da niste videli tega, kar sem videla jaz, ko sem obiskala delavce na njih domovih. Mali otroci so celo zimo brez čevljev. Veliko teh otrok ne more v šolo, ker nimajo obleke. Našla sem tri družine, ki so poizkušale živeti skupaj v bajti, ki je imel samo štiri sobice.

Mrs. Fulbrightova je pomagala deliti podporo med stavkarji. Dokler je njen soprog živel je bila na farmi blizo Sylve. Po moževi smrti je odšla v mesto, da postane industrijska delavka in tako prehrani svoje male otroke. Povedala je tudi, kako trdo je bilo njeno življenje na farmi. Mož je ravnotoliko pridelal, da so se prehranili. Živeli so ob slanem prašičevem mesu, žitnem zdrobu, krompirju in zelju.

Tisoč komunistov poklanih v Kantonu.

Kanton, Kitajska, 13. apr. — Zadnji teden so tukajšnje lokalne oblasti izvedle novo kampanjo terorja za potlačenje komunistične propagande. Več kot tisoč oseb, obtoženih komunistične agitacije, je bilo aretiranih in eksekutiranih s strojnicami. Trideset dijakov s Sunjatsenove univerze je bilo ustreljenih.

Bombaši na delu.

Chicago. — V soboto zjutraj je bila vržena bomba v stanovanje Saul Wagnerja, trgovca z zemljišči, 2936 Wabansia ave., ki je napravila škode za tisoč dolarjev.

Openšaparji tožijo pleteninarske delavce

Gospodje niso zadovoljni z razgaljenjem razmer v njih tovarnah.

Philadelphia, Pa. — Vodstvo tvrdk Atlantic Silk Hosiery Mills v Patersonu in Hackettstown Hosiery Co. v Hackettstownu, N. J. je kar iz sebe, ker je organizacija pleteninarskih delavcev "American Federation of Full Fashioned Hosiery Workers" razgalila razmere v tovarnah obeh tvrdk. V tej silni jezi je vodstvo obeh tovaren vložilo tožbo zaradi obrekovanja proti organizaciji pleteninarskih delavcev.

Dopis v uradnem glasilu "Hosiery Worker" organizacije pleteninarskih delavcev pripoveduje, kako se pri tvrdki Atlantic komoflažirajo nizke mezde, dolge delavne ure, ko družba ni plačala dividend skozi sedem let.

Tvrdka v Hackettstownu ugovarja dopisu, v katerem je povedano, kako je tvrdka upognila nekega organiziranega delavca, ki ga je ravnatelj Otto Schubert končno odslovil.

Za organizacijo pleteninarskih delavcev je John Edelman izjavil, da je organizacija vesela, da bo lahko na sodišču branila resnico.

Nova protiverkvena postava v Rusiji

Vsaka dobrotvorna akcija cerkve je prepovedana.

Moskva, 13. apr. — Sovjetski centralni izvrševalni odbor je pravkar sprejel odredbo, ki prepoveduje vsem cerkvenim ali verskim organizacijam vsako dobrodelno delovanje med ljudstvom.

Novi zakon se glasi, da delovanje vsake verske enote mora biti omejeno le na izvrševanje verskih obredov in ne sme obsegati nobenega gospodarskega ali kulturnega dela. Skratka: cerkve se morajo brigati le za duhovne potrebe svojih članov, ne pa za telesne potrebe, za katere skrbi država.

Zakon je predvsem naperjen proti raznim protestantskim sektam, ki so zadnja leta organizirale celo vrsto akcij za oskrbovanje bolnikov in razne družabne centre za zabavo, igre, sport, ročna dela itd. Udarjena je tudi ruska ortodoksna cerkev, ki je začela posnemati protestante.

Bostonski izvozniki mleka obnovili pakt

Mezda ostane in počitnice tudi. Za čevljarske delavce se pripravlja sodnijska prepoved.

Boston, Mass. — Organizirani delavci v mlekarnah in izvozniki mleka so podpisali novo pogodbo s podjetniki za eno leto. Izvozniki bodo prejemali po $39 tedenske mezde in provizijo, šoferji pa od $35—$39, delavci v mlekarnah od $31—37. Izvozniki imajo vsak mesec po tri dni proste in vsako leto po štirinajst dni počitnic.

Čevljarskim delavcem obetajo podjetniki sodnijsko prepoved, ki jim prepove piketiranje. Na stavki jih je okoli tisoč delavcev. Ti so organizirani v samostojni organizaciji.

Čevljarski delavci zahtevajo skrajšanje delavnega časa, boljše delavne razmere in povišanje zaslužka od kosa. Stavka se mogoče raztegne v tovarne v Chelseji in Everettu.

Dušna pastarica Aimee končno v pravi luči

Sodnik, državni pravdnik — vse je bilo podkupljeno, da opere pridigarico Angelus Templa.

Sacramento, Cal.—Mrs. Aimee Semple McPherson, pastirica desettisočerih duš, ki se zbirajo v njenem Angelus Templu "četveroglatega evangelija" v Los Angelesu, čudodelnica in "mučenica," izganjalka satana itd., je končno prišla v škripce, iz katerih se ne bo tako lahko izmotala kot se je pred približno tremi leti. Njeno "mučeništvo," da je bila v maju 1926 ugrabljena od mehiških ciganov in odpeljana v Mehiko, kjer jo je Bog rešil, da je pobegnila v Arizono, je zdaj končno razkrinkano kot rafinirana laž.

Pastorica je prišla ponovno v šmir indirektno, a toliko bolj efektivno, med razpravo proti sodniku, ki je postal njena žrtev. Sodnik Carlos Hardy v Los Angelesu je obtožen pred državno zakonodajo podkupljenja. Prejel je od pastorice ček za $2500. Po zakonu ne sme sodnik prejemati plače od privatnih oseb, ker je plačan od države. Sodnik se izgovarja, da ček ni bil plača in Aimee mu pomaga z izjavo, da mu je dala ček kot "znak ljubezni."

Tožitveni zakonodajni odbor je bil primoran privleči vso pastoričino afero ponovno na dan in jo izprašiti v javnosti, da dožene vso resnico. To se zdaj vrši. Obravnava proti sodniku je v teku že en teden. Zadnji petek so nastopile znane priče, ki so figurirale pri preiskavi leta 1926, ko je bila Aimee obtožena, da je osleparila justico s svojo pripovedko o "odpeljanju" v Mehiko. Tisto preiskavo je vodil sodnik Hardy, ki je zdaj obtoženec. Državni pravdnik Asa Keyes, ki je tudi figuriral v Aimeeni aferi, je danes v zaporu, ko je v drugem slučaju prejel podkupnino od neke petrolejske družbe. Keyes in sodnik Hardy sta takrat zaključila preiskavo brez rezultata, češ, da so bili vsi dokazi proti pastorici brez vrednosti. Danes so znani vzroki tega postopanja.

Priča Lorraine Wiseman-Sellaff je zadnji petek izjavila pred tožitelji sodnika v zbornici — ki je bila natlačena poslušalcev — da jo je sodnik Hardy za časa preiskave o pastoričenem "ugrabljenju" poklical k sebi v privatno pisarno in ji dajal navodila, kako naj priča, da bo Aimee temeljito oprana. On ji je svetoval, da naj dobi žensko, ki bo nastopila kot "Miss X," ki je bila s Kennethom Ormistonom v "ljubezenskem gnezdecu" v Carmellu ob morju v onem času, ko je Aimee izginila iz Los Angelesa. Sodnik ji je tudi rekel, da ima velik vpliv pri državnem pravdniku Keyesu in da bosta ona dva že naredila, da se vše dobro izteče.

Obravnava se nadaljuje in pričakovati je nadaljnih senzacij. Znano je tudi to, da je sodnik Hardy zelo religijozen in je stalno obiskoval Angelus tempel in tam prepeval svete himne z Aimeeno čredo vred.

Enajst nedeljskih avtoistov mrtvih.

Chicago. — Avtomobilski izleti po čikaški okolici so včeraj, ko je bil lep, sončen dan, tirjali enajst človeških življenj. Pet oseb — dva moška, dve ženski in en otrok — je bilo ubitih pri Jolietu, ko je vlak Rock Island proge razbil avto na križišču. Kolizija je bila tako močna, da je lokomotiva skočila iz tira in avto je bil vržen 150 čevljev daleč. Vsi ponesrečenci so bili Litvinci. Druga nesreča je bila v Dixonu, kjer je avto s štirimi osebami med kolizijo z drugim avtom skočil v reko Rock River in vsi štirje — farmarska družina — so utonili. — Druga dva moška sta bila ubita v Chicagu.

POVRŠINA MICHIGANSKEGA JEZERA SE DVIGA

Strah glede padanja jezerske vodne površine je bil prazen. Mnenje glede dviganja jezerske vodne površine različno.

Chicago, Ill. — Že nekaj let sem traja prepir radi vodne površine Michiganskega jezera. Tisti, ki ne vidijo radi, da veliko vode odteče iz Michiganskega jezera skozi odvodni kanal v reko Illinois in nato v reko Mississippi in za tem v ocean, so trdili pred nekaj leti, da je vedno manj vode v Michiganskem jezeru, da njegova vodna površina pada in da je treba odtok vode iz Michiganskega jezera zmanjšati. Vršile so se razne obravnave, ki so mestu Chicagu napravile veliko sitnosti. Zdaj je pa vodna površina Michiganskega jezera se pričela nepričakovano dvigati in sicer se je dvigala še tako visoko, da otežkočuje vlačilnim ladjam plovenje pod mostovi čez odvodni kanal v Chicagu.

Dr. H. E. Ward, geolog, izjavlja, da solnčne pege povzročajo dviganje jezerske vodne površine. Te pege se prikažejo v dobi enajst let. Te pege dajo od sebe veliko več vročine, ki zopet izhlapeva več vode iz oceanov. To vodo pa zopet hladen veter kondensira v dež, ki pade na zemljo. Po izjavi tega geologa se jezerska vodna površina dvigne še za tri čevlje, preden bo začela padati.

Dviganje jezerska vodne površine je pa prišlo prav odvetnikom mesta Chicaga in države Illinois. Ti odvetniki namreč argumentirajo, da se naj dovoli večji odtok vode iz Michiganskega jezera.

Polkovnik Weeds, distriktni inženir Združenih držav, izjavlja, da je jezerska vodna površina zdaj najvišja od leta 1926 in se bo vzdigovala do prihodnjega leta. Kadar bo dosegla svoj višek bo za pol čevlja višja kot kdaj preje. Weeds trdi, da je to naraščanje jezerske vodne površine le začasno in da so dviganje vodne jezerske površine povzročili močni vzhodni vetrovi. Površina jezera se je pričela dvigati že leta 1927 in letos se dvigne najvišje.

To argumentiranje bo seveda zavleklo pravdo glede vodnega odtoka iz Michiganskega jezera. Fakt je, da je jezero napravilo zadnje tedne precej škode onim, ki imajo svoja posestva na obrežju in tudi javnim napravam in stavbam.

POBOJNIKI IN POLICIJA NE MOREJO RAZBITI STAVKE ŽIVEŽNIH DELAVCEV.

Brutalnost in sirovost policije veliki.

New York, N. Y. — Unija za ameriške civilne svobodščine obtožuje policijo, da se poslužuje zelo brutalnih metod napram živežnim delavcem, ki stavkajo v tukajšnjih kafeterijah. Unija navaja v pritožbi na policijskega komisarja Whalena dogodek, ki pokazuje, da je policaj na konju poteptal stavkovno stražo brez vsake provokacije in na to jo še pretepel s količkom. Stavkovna straža je zadobila tako težke poškodbe, da so mislili, da umrje. Zdaj se nahaja v bolnišnici.

Stavka se kljub takim brutalnim metodam širi. V minolem tednu se je stavki pridružilo zopet 150 stavkarjev. To pomeni, da je bilo sedem restavracij zaprtih in da je število stavkarjev naraslo na 2,500. Policija vedno vlači stavkarje v zapor, a ti so na sodiščih oproščeni. Pobojniki in stavkokazi so pred Marvinovo kafetarijo napadli stavkovne straže. Policija ni aretirala pobojnikov in stavkokazev, ampak odgnala je stavkovne straže v zapor.

Napetost med Italijo in Avstrijo radi žoge!

Fašisti izgubili footbalsko igro na Dunaju in zdaj je strašna jeza v Rimu.

Dunaj, 13. apr. — Fašistovska Italija je strašno užaljena, njen ponos je ranjen in morda napove vojno Avstriji. Zakaj? Zato, ker so italijanski footballski igralci izgubili igro na Dunaju, ko so tekmovali za kupo centralne Evrope. Avstrijski nogometni žogarji so nabrisali Italijane 3 proti 0.

In zdaj je silna napetost med Italijo in Avstrijo. Fašistovski listi v Rimu groze z bombami in avstrijska vlada je v strahu, da izgubi mednarodno posojilo radi tega! Italijanski fašistovski listi dan za dnevom napadajo Avstrijo, napadajo Nemce in napadajo avstrijske žogarje, ki jih imenujejo teroriste in goljufe, kajti drugače bi vsemogočni italijanski igralci nikdar ne izgubili igre. Višek napada pa je prinesel zadnji teden rimski "Impero," ko je sporočil:

"Italija ne bo več argumentirala z Avstrijo. Ako se še oglasi, tedaj spregovori z bombami iz zraka!"

Drugi rimski list je pa zapisal: "Italija že poskrbi, da Avstrija ne dobi posojila v inozemstvu!"

Dunajski listi izražajo bojazen, da fašisti res narede kako neumnost in vladni krogi tožijo, da so res nastale zapreke v pogajanjih za posojilo. Istočasno dunajski listi smešijo Italijo, ker je tako nizkotna, do izgubi pamet radi malenkostnega footballskega poraza.

Važna razsodba glede prohibicije

Naturaliziranemu državljanu se ne sme vzeti papir, če krši prohibicijo!

Washington, D. C. — Tukajšnje distriktno vrhovno sodišče je 12. aprila razsodilo, da človek, ki pije alkoholne pijače, šeni "moralno pokvarjen" in vsled tega ne sme izgubiti državljanskih pravic, ako je naturaliziran državljan. Pred sodiščem je bila zadeva nekega Roberta De Francisa, kateremu je nižje sodišče odvzelo državljanski papir na pritisk suhačev, češ, da je s kršenjem suhe postave pokazal "moralno pokvarjenost" (moral turpitude), kar je po zakonu diskvalifikacija za državljanstvo. Obsojenec zdaj dobi nazaj svoj papir.

Televizično oko vidi na milje daleč

Druga iznajdba: človeški glas v telefonu se shrani za kasneje.

Washington, D. C. — Televizični aparat je zdaj tako izpopolnjen, da se lahko vidijo dogodki milje daleč od pozornice. Elektrotehnik C. Francis Jenkins je iznašel "aerično televizično oko," ki se instalira v aeroplanu in opazovalec lahko vidi vse, kar se godi na tleh, mnogo milj naokoli. Iznajdba je že bila preizkušena po vojnem departmentu.

Philadelphia, Pa. — V laboratoriju Bell Telephone kompanije je bila zadnji petek demonstrirana naprava, ki ohrani človeški glas v telefoničnem aparatu za kasnejšo porabo. Transmisija zadržanega glasu je veliko boljša. Demonstrator je odprl telefon in rekel običajni "halo," toda na drugi strani je bila tišina. Šele čez več sekund je prišel na dan isti "halo."

Vlak ga ubil.

Chicago. — Andrew Janus, star 39 let, je bil v petek večer ubit od vlaka Pennsylvania železnice blizu Greenbay ave., ko je skušal prekoračiti progo in ni opazil bližajočega se vlaka.

IZDELOVALCEM UTRGALI ZAGLUŽEK

Utrganje zaslužka znese trideset odstotkov. — Podjetniki so na zvit način dosegli svoj namen.

Philadelphia, Pa. — 360 delavcev pri Cochran Carpet kompaniji je samih zakrivilo, kar imajo zdaj. Ti delavci so bili organizirani v lokalni organizaciji štev. 890 Združenih tekstilnih delavcev. Gospodarji so odločili, da jim znižajo mezdo za trideset odstotkov. To vprašanje je bilo delavcem predloženo na splošno glasovanje. Organizacija je pravzaprav predložila delavcem vprašanje stavke. Gospodarji so pozvali lizune, tiholazce in vohune k sebi in jim dali inštrukcije, da zasejejo med delavci nevoščljivost v taki meri, da odklonijo stavko. To so vohuni, lizuni in tiholazci tako temeljito izvršili, da je splošno glasovanje se izreklo proti stavki. Ko so gospodarji izvedeli, kako je končalo splošno glasovanje, so pričeli trgati mezde, a ne povsod enako. V nekaterih departmentih so jo utrgali samo za deset odstotkov, v drugih pa celo za petdeset. Organizacija tudi ni več priznana. Delavci so zdaj brez svojega ščita za obrambo in naskok. Gospodarji se smejejo, da je tako dobro posrečil njih načrt.

Cochran je skozi več let delal samo z organiziranimi delavci. To dokazuje, da je imel dobiček. Če bi ne imel dobička od obratovanja svoje tovarne, bi jo prav zanesljivo ne obratoval. Njegova tovarna je imela vedno dosti naročil, med tem ko so v drugih tovarnah za preproge delali le s polovičnim časom.

Ali Amerika prizna Vatikansko državo?

Ploha protestov proti priznanju. Stimson odgovarja, da "vprašanja še ni."

Washington, D. C. — Državni tajnik Stimson je te dni odkril, da Američani protestirajo proti morebitnemu priznanju nove papeške državice po Združenih državah. Državni department je prejel kup pisem.

Na te proteste je Stimson javno odgovoril, da "zadevnega vprašanja še ni, ker department oficijelno ne ve še ničesar o obstoju kake Vatikanske države." Stimson je pojasnil, da ameriška vlada bo "vedela" šele takrat, kadar jo Italija obvesti po ratifikaciji vatikanskega pakta. Stimson ni hotel nič reči na vprašanje, kaj bo stališče Amerike, kadar "izve" za papeško državo.

Združene države so imele zastopnika v prejšnji papeški državi do leta 1870.

Novi kongres zboruje

Hoover razloži načrt farmske odpomoči.

Washington, D. C. — Danes opoldne se otvori izredno zasedanje novega kongresa v svrho farmske odpomoči in revizije carinskih tarifov. Jutri bo predložena Hooverjeva prva poslanica, v kateri bo razložen načrt za farmarje. Načrt je bil že odobren po agrarnem odseku nižje zbornice z 19 proti dvema glasovoma. Dva demokrata v odseku sta proti načrtu.

Nemški klerikalci so se vrnili v vlado.

Berlin, 13. apr. — Predsednik Hindenburg je imenoval tri centristične (klerikalne) ministre, ko so centristi sklenili mir z ministrskim predsednikom Muellerjem in se vrnili v vlado. Med novimi ministri je tudi bivši premijer dr. Wirth.

Aleksander pometal 37 oficirjev na cesto

Štabni general in trije poveljniki armadnih zborov odstavljeni. Strah pred revolto.

Belgrad, Jugoslavija, 13. apr. Kralj Aleksander je včeraj s posebnim dekretom odstavil generala P. Pesiča, štabnega šefa, tri poveljnike armadnih zborov in 37 drugih častnikov.

Ta drastična akcija se tolmači, da se je kralj odločil za iztrebljenje vseh nezadovoljnih elementov v armadi. Nekateri so v strahu, da ta korak odpre pot vojaški vstaji, kakršna je bila leta 1903 v Srbiji, ko sta bila kralj Aleksander in kraljica Draga umorjena.

Mehiški generali že beže čez meje

Manzo je prvi odkuril iz Sonore v strahu pred eksekucijo.

Mexico City, 14. apr. — Predsedniški urad poroča, da je rebelni general Rabate v Sonori ponudil mehiškemu konzulu v Nogalesu, Arizona, kapitulacijo vse svoje armade 5000 mož s pogojem, če jim mehiška vlada zajamči življenje. Predsednik Gil je odgovoril, da vlada sprejme le brezpogojno kapitulacijo, toda vlada poskrbi, da bo vojno sodišče milostno postopalo z onimi, ki so bili prisiljeni prijeti za orožje proti vladi. — Federalni letalci so danes bombardirali Escobarjeve čete v prelazu Pulpito.

Nogales, Ariz., 13. apr.—General Francisco Manzo, eden rebelnih generalov v Mehiki, je včeraj pribežal semkaj čez mejo iz Sonore s petnajstimi častniki svojega štaba vred in se izročil ameriškim vojaškim oblastem. Manzo in oficirji so bili odvedeni v zapore imigracijskega urada, kjer bodo danes zaslišani, kaj hočejo in kaj nameravajo v Ameriki. Manzo je takoj najel ameriške odvetnike, ki so izposlovali, da je bil čez noč izpuščen.

Manzo je povedal le toliko, da ni hotel čakati na eksekucijo v Mehiki. Drugi generalski pučisti pridejo za njim, dokler še ni federalcev v Sonori, da bi jim zaprli mejo. General Manzo je takoj pokazal, da je dobro založen z zlatim denarjem in da ga ne bo štedil, ko gre za njegovo osebno varnost.

Mehiške federalne čete so še v ofenzivi v Sonori. Včeraj so napadle vstaše v okolišu Naca in 22 rebelev je bilo ubitih, drugi so pa pobegnili.

Escobarjeva rebelna armada se topi v Sonori kot sneg na solncu. Vsako noč jih zmanjka na stotine: vojaki dezertirajo k federalcem.

Mexico City, 13. apr. — Vlada je odredila velik pogon na verske organizacije in kloštre. Včeraj je bilo aretiranih deset nun. Prijeli so tudi nekaj španskih nun, ki so dobile deset dni časa, da zapuste Mehiko. — Pri preiskavi neke hiše v glavnem mestu so našli kup tiskovin od mehiških škofov v inozemstvu in slike Jose De Leon Torala, morilca predsednika Obregona. Mehiški katoličani zdaj časte tega morilca kakor svetnika.

Nizke mezde v volneni industriji.

Washington, D. C. — V industrijah, kjer izdelujejo blago iz volne, je bilo v pretečenem letu zaposlenih 165,224 delavcev, kot izkazuje statistika, ki jo je te dni izdal zvezni trgovski department. Mezde v tej industriji niso nikdar bile posebno visoke, statistika pa dokazuje, da so celo padle v zadnjih letih. Povprečna letna mezda delavca v tej industriji je bila l. 1925 $1,157.64. Mezda je stalno padala tako, da je znašala povprečna mezda v pretečenem letu le $1,125.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicaga) $6.00 na leto, $3.00 za pol leta; Chicago in Cicero $7.50 na leto, $3.75 za pol leta, in za inozemstvo $9.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year; Chicago $7.50, and foreign countries $9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Datum v oklepaju n. pr. (March 31-1929) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

ZAPOSTAVLJANJE STARIH DELAVCEV PRI ZAPOSLJENJU.

Ameriški podjetniki imajo danes določeno starostno mejo, ki pomeni, da ne najamejo delavcev več, ki so prekoračili to določeno starostno mejo. Ta starostna meja se danes giblje med 25 in 70 leti. Železniške kompanije so bile prve, ki so določile starost na 35 let za gotove železniške kategorije. Počasi so jih pričele posnemati druge velike korporacije, ki zaposlijo po več tisoč delavcev. Danes se je ta običaj udomačil tudi pri malih korporacijah.

Tega ne trdijo delavski agitatorji, ali hudobni socialisti in drugi radikalni elementi, ampak to resnico lahko čitamo v študijah, ki jih je odredilo Narodno društvo tovarnarjev (National Ass'n. of Manufacturers). Te študije nam povejo še več in sicer, da dvajset odstotkov teh podjetij zaposli devetdeset odstotkov industrijskih delavcev.

Dalje te študije razgaljajo dejstvo, da je trideset odstotkov vseh industrijskih podjetij vpostavilo starostno mejo za zaposljenje delavcev. To prikazeva, da so tudi manjše korporacije pričele določati starostno mejo za novo zaposljene delavce in da je starostna meja za nove delavce nekaj splošnega v ameriški industriji. O tem smo toliko bolj prepričani, ako vemo, da je v letu 1920 dalo delo 179,000 industrijskih podjetij samo 311,000 delavcem, naobratno je pa samo 16,500 industrijskih podjetij zaposlilo 6,500,000 delavcev.

Podjetniki se izgovarjajo, da zavarovalne družbe, ki zavarujejo delavce proti nezgodam in za odškodnino, zahtevajo višje zavarovalne prispevke ali premije za starejše delavce. Ali niso taki izgovori glupost? Da, glupost so in zaradi te gluposti se odreka zaposljenje delavcem, ki so stari 35 ali 45 let, v nekaterih slučajih tudi, ko dosežejo starost 25 let. Oglejmo si malo bližje tako postopanje.

Velike korporacije imajo danes svoje zdravnike, ki natančno preiščejo vsakega novega delavca. Če je bil delavec poškodovan v tovarni druge korporacije in ga je vodstvo tovarne odslovilo, tedaj tak delavec zaman išče delo pri drugih velikih korporacijah, ako so znamenja poškodbe vidna. Zavarovalne družbe tudi za te zahtevajo višje zavarovalne pristojbine. In kolikor višje so zavarovalne pristojbine, toliko manj je dobička za podjetnika. To je vzrok, da se podjetniki branijo sprejemati v delo delavce, ki so prekoračili gotovo starost, ali so pa bili že poškodovani pri delu, ko so delali za drugo kompanijo.

Odškodninski zakon je bil sprejet, da olajša breme delavcem, ki so se poškodovali pri delu v industriji. Zavarovalni zakon pa ne olajšuje tega bremena, ampak je postal prokletstvo za delavce.

V mnogih slučajih je korporacija, ki lastuje industrijsko podjetje, kriva, da je delavec ponesrečil pri delu. Odškodninski zakon pa prepoveduje delavcu tožiti korporacijo za odškodnino, ampak mora sprejeti odškodnino, ki mu gre po zakonu. Privatna zavarovalna družba ima svoje zdravnike in odvetnike, da se bojujejo proti zahtevam poškodovanega delavca in mu izplačajo tako nizko odškodnino, kot mu le morejo. To pa še ni zadosti. Ako je delavec vsled poškodbe izgubil delo in ga išče drugje, nastopi zavarovalna kompanija, ki je delavcu znižala odškodnino, kolikor jo je mogla, češ, da je zavarovalninska pristojbina za take delavce višja, kot za one, ki imajo popolnoma nepoškodovane ude ali ki so še mladi.

Študije, ki so jih napravili ljudje, ki se zanimajo za socialno zakonodajo, pa prihajajo do prepričanja, da je izgovor zavarovalnih družb popolnoma neopravičen. Delavci, ki so stari nad pet in trideset let, ali ki so bili že kdaj poškodovani, niso prav nič večji riziko za zavarovalne družbe, kot so delavci, ki so stari manj kot pet in trideset let ali ki so bili že kdaj poškodovani pri delu. Stari delavci in taki, ki so bili že kdaj poškodovani, so veliko bolj previdni, kot mladi delavci. Ti ne izvrše več nevarnega dela. Starejši delavci so bolj oprezni, ker jim to pove zdrava in bolj razvita pamet, že poškodovani delavci pa vedo iz lastne izkušnje, kaj pomeni opravljati nevarno delo, ako ni zadostnih varnostnih naprav.

Stvar je torej prav narobe, kot jo prikazujejo zavarovalne družbe. Mladi delavci so pripravljeni izvršiti vsako zelo nevarno delo brez zadostnih varnostnih naprav, ker njih pamet ni razvita ali če nimajo še izkušenj za sabo, kaj pomeni delati, ako so varnostne naprave nezadostne. Stari delavci se upirajo, ako je treba izvršiti nevarno delo, pri katerem so varnostne naprave zanemarjene. Takih delavcev pa ne mara nobena industrijska družba, ker znižuje produkcijo, pa tudi dobiček.

Da bo odškodninski zakon res služil onim, katerim je namenjen, to je delavcem, je treba v vseh državah odpraviti odškodninsko zavarovanje pri privatnih družbah in uvesti državni odškodninski sklad, kot ga ima država Ohio.

GLASOVI IZ NASELBIN

Resna beseda rojakom v Johnstownu in v okolici!

Johnstown, Pa. — Od vseh strani se čujejo glasovi o slabem delavskem položaju, stroji vsepovsod nadomeščajo delavske moči. Vse to je gotova resnica, in če je to resnično za druge kraje, je to še toliko bolj resnično za našo okolico. Dosti ljudi je brez dela in zopet drugi delajo le deloma, to posebno še premogarji. Na splošno je Johnstown pripoznan kot neunijsko mesto, kjer je mezda za delavce pod vsakim standardom, a delavci pa še slabši kot sužnji.

Povprečno se je naš narod, to je, naši slovenski delavci so se vedno izkazali kot zelo zavedni in so se vedno borili za delavske organizacije ali unije delavcev, dobro vedoč, da je to edina pot zmožnosti izboljšati skrajno slabi delavski položaj.

Kljub temu, da se je že večkrat skušalo delavstvo v tej okolici organizirati, do sedaj se ni posrečilo. Imeli smo več malih premogarskih stavk, katere so bile vse, da se pripozna unija in da se bi plačevalo po unijski lestvici. Na stavki so bile tudi druge razne stroke delavcev. Imeli smo leta 1919-20 veliko jeklarsko stavko, ki je bila po našem mnenju v Johnstownu bolj popolna kot kjerkoli drugje v jeklarski industriji, več mesecev so se delavci držali svoje organizacije zelo solidno, družbe niso vedele kaj bi počele, posluževale so se vsakovrstnih prevar, da bi zlomili solidarnost stavkarjev. Bilo je vse zaman. Nato so se družbe in z njimi večji bizniški interesi poslužili duhovnikov, na svojo stran so dobili nekatere rimsko-katoliške in ravno take tudi protestantovske, kar jih niso mogli dobiti iz svoje okolice, so jih importirali iz drugih krajev. Ti služabniki nazadnjaštva in v službi kapitalizma so napeli vse moči, da so ljudstvo prevarili pod krinko verskih dogem in s tem dosegli, da se je ljudstvo, odnosno, delavstvo vrnilo zopet nazaj v staro še v slabejšo sužnost.

V vseh teh bojih so bili slovenski delavci najboljši borilelji za delavske unije in za delavsko samostojnost do sedaj.

Zakaj? Ker nismo imeli svoje cerkve ne duhovnika, ki bi nas zavajal, bili smo takorekoč samostojni, poznali smo le svojo stanovsko organizacijo in — zanjo delali. Če je kdo hotel iti v cerkev (v Johnstownu jih je celo preveč in mnogo jih je še ob nedeljah praznih), ali opravljati druge verske obrede, je imel v tem popolnoma prosto voljo, tudi ta beseda nima namena žaliti verski čut kateregakoli bi bilo, ker prepričani smo, kdor hoče in želi verovati v bogove, cerkve in v duhovne pastirje, bo isto vršil brez razlike kaj mi hočemo ali želimo.

Slovenci v Johnstownu in okolici smo živeli zadnjih 30 let brez vsake slovenske cerkve ali slovenskega "dušnega pastirja," in v danih razmerah so se ti Slovenci vedno izkazali, da so razumni in da znajo voditi svoje posle in svoja podjetja — uspešno. Ustanovili so si podporna društva in jih priključili k raznim podpornim organizacijam brez kake verske mržnje, ustanovili so tudi gospodarska podjetja, katero izmed vseh je brezdvomno najbolj uspešno Slovensko hranilno in posojilno društvo, na katerega je sleherni tukajšni Slovenec ponosen, pa če je istega delničar ali ne. To dovolj jasno pove, da tukajšni slovenski živelj ne potrebuje kake tuje usiljive nazadnjaške pomoči, koje namen je na račun nerazsodnosti ljudstva si ustvarjati udobnost in bogastvo za sebe, in da bi zopet upeljal še nepozabljeno špansko inkvizicijo.

V zadnjih časih se je pa kljub temu zbrala skupina nazadnjaških elementov, med temi "prvaki" je nekaj oseb z zelo, zelo nizkim karakterjem, če pogledame v njih preteklost. Menda se res postali skesani grešniki. Da zakrijejo svoje burno prošlo življenje, si hočejo sedaj nadeti okrog svojih glav svetniški sijaj in se ljudem kazati kot najboljši in bogaboječi ljudje in igrati vlogo "Potemkinove vasi." Ampak iz usmiljenja za enkrat ne bomo opisovali njih prošlosti, to za enkrat prepuščamo zdravim razumom v razsodbo. Pregovor pravi: "Namen posvečuje sredstva!" V ta namen so začeli z agitacijo, prvotno z veliko tajnostjo, pozneje pa bolj javno, za ustanovitev slovenske fare v Johnstownu; v ta namen so dobili nekega duhovnika iz znanega frančiškanskega gnezda v Lemontu, Ill., v katerem nabirajo in razpošiljajo brezposelne duhovnike v svrho ustanovitve svojih postojank po slovenskih naselbinah širom Združenih držav.

V ta namen so si določili za žrtev johnstownsko slovensko naselbino in njeno okolico. Kot povsod, se dobi ljudi, ki so vedno pripravljeni jim iti na roko, tako tudi tukaj. Razširjajo svojo umazano politiko, računajoč na delavsko nezavednost. Zadnje čase so začeli hoditi od hiše do hiše in navajajo ljudem "kako je potrebna Slovencem cerkev in šola!!!! Objokujejo naše mladino, ker ne zna čitati in pisati pravilne slovenščine. S takimi vzroki računajo dobiti dovolj podpisov naših rojakov za bančno posojilo za nakup ali zgradbo "cerkve" in "šole." Menda ni potrebno, da omenjamo: "Kdor podpiše posojilo, ali bolje, obveznost, naj računa, da bo obvezen tudi isto plačati. Nekaj naših ljudi jim je, žal, že nasedlo na limanice. Bodi jim tukaj pojasnjeno, da njih podpisi, ki so jih podpisali za domenjeni znesek, niso šala, češ, s tem sem se jih odkrižal, ampak naj isti računajo, ko hitro se lemontskim frančiškanom posreči, da dosežejo svoj namen, tudi svojo obljubo, ki ste jo jamčili s svojim podpisom, dejansko izvršiti, pa čeprav z vašo edino borno streho. Za izterjatev takih obveznosti se navadno poslužijo iztirjevalnih inštitucij, ki se poslužujejo legalnih sredstev, proti katerim posamezni siromašni delavec nima moči se jih ubraniti.

Slovenski soc. klub št. 5 JSZ v Conemaughu, Pa., si šteje v svojo sveto dolžnost opozoriti Slovence v Johnstownu in okolici na pretečo nevarnost, ki bi znala imeti zle posledice za vse Slovence v tej okolici. Povsem nas uči izkušnja, da kjerkoli se je ustanovila fara med Slovenci, je v dotičnih naselbinah prišlo med lastnimi rojaki, ki so bili sicer preje prijatelji, veliko nesporazuma in sporov, bodisi verskega, političnega ali pa etičnega vprašanja. Vsak napredek v modernem duhu je bil zapostavljen, kateri je dandanes za vsakega delavca naravnost življenskega pomena. Ne dopustite si nakladati večnih davkov za nepotrebne poneumnevalne ustanove, davkov za šole in drugih reči, imamo že do sedaj dovolj, niti ne dopustite, da bi bila vaša življenska eksistenca odvisna od take nepotrebne ustanove. Zaradi tega pozivljamo:

Slovenci v Johnstownu! Priključite se k delavski stranki in pomagajte z nami vred ustvarjati boljše pogoje za nas vse in naše potomce, ki za sedanje čase j e edina, da nas popelje v boljše bodočnost človeške družbe.

Slovenski socijalistični klub št. 5 JSZ, Conemaugh, Pa.
Za publicijski odsek,
Frank Podboy, M. P., zapis.

P. S. — Sklenjeno, da se ta oklic priobči v sledečih slovenskih listih: "Glasu Naroda," "Prosveti," "Enakopravnosti" in "Proletarcu."

Dopis iz Minnesote.

New Duluth, Minn. — Pred par dnevi sem zvedel, da bodo kmalu pričeli s polno paro obratovati pri Sfil plantu, ki je že več let počival. Družba je baje dobila velikanska naročila za jeklo. Naročilo se mora izvršiti še letos. Tudi zidarji so mi pripovedovali, da so zelo zaposleni pri čiščenju peči, da jih pripravijo za toplenje železa. Na splošnem je tukaj veliko ljudi brez dela.

Dne 28. aprila nas posetijo iz Gilberta igralci in nam uprizore igro "Prisega opolnoči." Igra je zanimiva in polna humorja. Nastopili bodo tudi v pevskih točkah in nam zapeli osem ali deset pesmi. Program bo zelo obširen in vreden, da mu vsak prisostvuje. Začetek igre točno ob 7:30 zvečer v New Community avditoriju.

Torej na noge vsi okoliški Jugoslovani! Veselja obeta biti obilo. Pravijo, da bo po programu sledil ples in prosta zabava, za kar bo igrala izvrstna godba ali orkester. Vstopnice so po 50c, za otroke pod 14. letom pa 25c. V spremstvu staršev so otroci seveda prosti. Vstopnice si že sedaj lahko preskrbite, in sicer pri Mrs. Heleni Kralj (House street, Gary).

Na svidenje 28. aprila ob 7:30 zvečer! **Odbor.**

Springfieldske zanimivosti.

Springfield, Ill. — Meseca marca se je pripetila nesreča v Springfieldu, ko je policijski avto drvel in niso pasanti pazili na signale. Ko so ljudje šli čez ulico, je avto zadel v gručo ljudi. Rezultat: trije na mestu mrtvi.

Ko so se mestni možje posvetovali, kako bi ustavili nesreče, so prišli do zaključka, da postavijo več policajev na ulice, da lovijo šoferje radi nepravilne in hitre vožnje. Prvi dan so jih ujeli 128, in vsaki je moral plačati $4.85; drugi dan 120, tretji dan 28, četrti 12, za danes pa še ne vem. Smešno je bilo, ko pridrvi igralec iz Gay City teatra, ki ni pazil na signal. Policaj ga ustavi in ga pelje pred sodnika.

Sodnik igralcu: "Kako je vaše ime?"

Igralec, ponosno: "Jaz igram v Gay City gledališču."

Sodnik: "Me veseli, da se spoznava; vas vseeno stane $4.85. Good-by!"

Dne 6. aprila je Peabody Coal Co. zaprla Woodside rov. Rezultat: Pok! 650 delavcev na cesto. Med temi nas je tudi dosti članov S. N. P. J.

Dne 8. aprila Mrs. Carpenter je zapustila svojega moža, da bi dobila divorc, in se preselila k svoji prijateljici na stanovanje. Ko se je mož naveličal pečarije, je šel k njej in jo spravljal domov. Nastal je prepir. On potegne revolver in poči, žena se zgrudi mrtva na tla. Zopet nameri na prijateljico, strel poči in prijateljica se bori s smrtjo v bolnišnici. V tretjič nameri revolver na se, zopet poči in on se zgrudi mrtev poleg svoje žene. Carpenter je tudi delal v Woodside rovu. **Frank Krmelj.**

Prvomajska proslava.

Universal, Ind. — Borba za obstanek rudarjev je danes na vrhu. Nekaj rovov sicer obratuje po par dni, drugi komaj par dni na mesec in večina pa jih počiva že več let.

Kakor vsako leto bosta tudi letos praznovala prvomajsko slavnost kluba JSZ iz Universala in Clintona skupno. V ta namen se bo vršil piknik na Universalu na znani Osepovi (Boštjanovi) farmi. "Indijanca" smo za letos potisnili na stran, delal pa nam bo družbo in veselje "Kalifornijčan."

Uljudno ste vabljeni vsi od blizu in daleč in dobrodošli so še celo Milwaučanje, naši nekdanji sodrugi premogarji. Prvomajska slavnost se vrši v sredo 1. maja. Vesele poskočnice bodo igrali znani slovenski muzikanti iz Clintona, za vse drugo pa bo preskrbel veselični odbor. Naše geslo naj bo: Še zanaprej naj živi Delavski praznik Prvi maj!

Na veselo svidenje! — Za klub št. 238,
Frank Juvan, tajnik.

Ivan Motek:

OPAZOVANJA

Na zdravje!

Pred enim tednom sem se malo iztresel nad zdravniki. Osebnega maščevanja ni bilo, ker doslej imam še srečo, da jim dam malo zaslužiti, vidim pa, kako je z drugimi siromaki.

Ko sem pisal tiste vrstice, nisem mislil, da pride tako hitro nevihta za zdravnike, ki potrdi moje pointe. Prišla je v nekaj dneh prav tu v Chicagu in kot vse kaže, se vihra razširi po deželi. Čikaška zdravniška organizacija je izključila iz svoje srede dobrega zdravnika, špecialista za spolne bolezni, drja. L. E. Schmidta. Kaj je storil? Njegov "zločin" je, ker vodi brezplačno kliniko za revne paciente. Kliniko podpira Liga za socialno higijeno, ki zbira med bogatini prispevke v ta namen.

Po mnenju zdravniške organizacije je dr. Schmidt kršil zdravniško etiko, katera ne dovoljuje, da bi zdravnik zdravil koga zastonj. Zdravniška etika zahteva, da je zdravnik plačan za svoje delo. Če bolnik nima denarja, ga ni treba zdraviti! Naj bo bolan, zakaj pa nima denarja! — Druga etična zapoved je, da zdravnik ne sme oglaševati svojega posla v listih. Lahko naznani svoje ure, ne sme pa povedati, da je uspešen itd.

Dr. Schmidt je rebeliral proti taki etiki in oglašal svojo kliniko za spolne bolezni. Zato so ga vrgli iz zdravniške organizacije. Zdaj se nadaljuje boj, ki iznaša na svetlo nelepe reči. Tako se na primer poroča, da je dve tretjini zdravnikov v Chicagu nesposobnih za zdravniški poklic — kljub temu zdravijo ljudi in jim računajo po svoji visoki lestvici. Žalostno!

Afera je značilna. Nas, ki nismo zdravniki, vemo pa ceniti zdravje človeka, vidimo glavno zlo v sistemu privatne medicinske prakse. Toliko časa, dokler vsak zdravnik, ki dobi diplomo in licenco, lahko zdravi ljudi na svojo pest ali odpre bolnišnico, toliko časa je zdravništvo business, trgovina, zdravje pa je komoditeta ali blago. Zdravnikovi interesi so v tem, da si naredi denar iz bolnikov, ne pa da reši bolnika bolezni.

Moderna družba ne more obstati brez medicinske znanosti, ako noče pasti nazaj v barbarizem. Zato je velika sramota, da družba dovoljuje, da se zdravje njenih članov izrablja kot predmet trgovine v prid privatni medicinski praksi. Sramota je tudi to, da dobri zdravniki, ki radi pomagajo bolnim siromakom in odprejo brezplačne klinike, morajo beračiti pri kapitalistih za denarno subvenciranje.

Zdravništvo mora biti absolutno javna institucija. Vsi zdravniki morajo biti v državni službi, nastavljeni od zdravstvene oblasti, njej odgovorni in od nje plačani. Vsaka zdravniška postrežba, tudi v bolnišnicah, zdravili vred mora biti brezplačna za vse ljudi enako. Stroški se naj krijejo iz davkov. Zdravniki morajo skrbeti, da se bolezni preprečijo in pobijejo do cela, ne pa čakati, da se razvijajo.

Kadar to pride — in enkrat mora priti — tedaj bo dosti vse zdravja na svetu.

Dr. J. Klein:

Stroji naj robotajo mesto človeka!

Naša doba je doba strojev. Zdi se, kakor da ni nikjer meja človeške iznajdljivosti v ustvaranju novih strojev, ki delajo mesto nas. Lepo je to. Ali nastane vprašanje, kaj čaka tiste ženske in moške delavce, ki si z delom svojih rok služijo vsakdanji kruh, če jih bo stroj pripravil ob zaslužek? Kaj bo iz njih, kam naj se obrnejo? Ali naj se še ti uvrste v milijonske armade brezposelnih? Ali vsemogočni stroj po vsem tem pomeni ogroženje eksistence in nevarnost, ki se je delavni sloji po pravici boje, ali pa nemara vseeno obeta koristi? Morda bo pa stroj dal ljudem vendarle več dela, kakor ga jim bo vzel?

Vse, ki žive neposredno ali posredno od trgovine in industrije, mora delavsko vprašanje močno zanimati, zlasti še v očigled zmagovitega prodiranja strojev.

Števila in velikosti modernih strojev so ogromna, njih delazmožnost pa občudovanja vredna. Stroji imajo našo dobo tako trdno v oblasti, da navdajajo človeka s spoštovanjem ali pa z oboževanjem: s kakršnega stališča jih pač motri človek.

Ko sem zadnjič prelistaj neki strokovni industrijski časopis, sem se poglobil v članek z nadpisom: "Stroj, ki izpolnjuje celo tvorniško poslopje." Čital sem, da ta stroj izdeljuje ogrodja za avtomobile, in sicer popolnoma avtomatično. Na eni strani vleče stroj vase železo in jeklo, ga preizkusi, nato pa iz njega v pičlih dveh urah izdela avtomobilski okvir, ki pride zlit in zbit na drugem koncu iz njega. Izvzemši nekatere malenkosti, se stroj v vseh odtenkih kontrolira sam. Vsak okvir se po transportnih trakovih pomika skozi celo poslopje in med začetkom in koncem napravi stroj na njem nič manj kot 552 različnih delavnih operacij. Tako izdela na dan 7000 avtomobilskih okvirjev, za katere je potrebnih 4 milijone delavnih operacij, ki jih mora dan na dan opravljati ta ogromni jekleni mehanizem. Streže mu pa v celem samo 200 ljudi!

Statistike ameriških uradov dela dokazujejo, da je mehanizacija avtomobilske industrije v enajstih letih tako napredovala, da napravi sedaj vsak delavec povprečno za 172 odstotkov več, kakor poprej. Pa so še druge številke, ki zaslužijo občudovanje: En sam delavec danes lahko naredi 32000 brivskih rezil v času, v katerem jih je l. 1913. izdelal samo 500. Z mehanizacijo dela se je doseglo, da se je v prvem desetletju produktivnost posameznega delavca zvečala v tvornicah kavčuga za 211. v petrolejskih rafinerijah za 83, v cementni industriji za 61 in v mlevski industriji za 40 odstotkov.

Bliskoviti napredek strojev je zapustil v človeštvu globok vtis. Mnogi so prorokovali klavrno bodočnost, ko bo stroj izpodkopal obstoj in strmoglavil v gmotno in duševno siromaštvo milijone ljudi, ki so ga pomagali ustvarjati s cvetom svojega duha, s svojo genijalnostjo. Kdor pa mirno premislil ta prorokovanja, je prišel do obratnih zaključkov. Spoznal je v stroju osvoboditelja, sredstvo, ki nam pomore k blagostanju in bogastvu, k udobnosti in komfortu, ki nas bo — kar je največ vredno — osvobodil suženjskega robotanja, ki ponižuje vredno človeka.

"Toda," so ugovarjali, "človek, ki se je doslej preživljal z delom svojih rok, ne bo mogel danes na jutri doseči brzine in popolnosti strojnega dela. Kaj bo ž njim? Seveda se bo vse to, če mu bo stroj delo samo olajšal, a težko se bo uklonil, kadar mu bo stroj prevzel delo in zaslužek. Ne pozabimo, da so k rešitvi tega težkega problema mnogo pomogle popolnoma prevrnjene gospodarske prilike, ki so nastale po vojni. S tem, da dela stroj več in bolje, se je povečal poslednji kod tudi zaslužek delavca, ki mu streže, dasi še zdaleka ne v toliki meri, kot se je profit podjetnika. Obenem se je povečala delavčeva kupna moč, da danes porabi več kot poprej in tudi industrija vedno več dela in lahko vzlic temu zaposluje večje število delavcev kakor nekdaj. Nečesa se more nihče izogniti: da se je že s prvimi leti četki "strojne dobe" življenjski položaj posameznika v veliki meri izboljšal. Mnogi ostri opazovalci in kritiki sodobnih razmer so morali priznati očiten socialni napredek, ki ga je povzročil stroj: V delavskih slojih se je vzbudila zavest in borba po vsem načinu življenja, ki ga je bo stroj tudi omogočil, ko dve ne splošno blagostanje, ko bo delavci dobili pošteno plačilo za svoje delo. Stroj mora služiti človeštvu vobče, ne pa samo posameznim osebam, ki izkoriščajo stroj človeka le sebi v prid.

Prohibicni ropar.

Fairbury, Neb., 13. apr. — William O. Bausnick, bivši prohibicijski agent, je bil včeraj aretiran na obtožbo, da je oropal neko gazolinsko postajo. Bausnick je priznal krivdo, opravičeval se pa je, da je živel v bedi ki ga je prisilila, da je izvršil rop na gazolinsko postajo.

Vesti iz Jugoslavije

BEOGRAJSKE NOVOSTI.

(Izvirno.)

O ljudski šoli. — Prosvetno ministrstvo je izdelalo načrt ljudskošolnega zakona. Temeljni princip je ta, da se naj ljudska šola popolnoma prilagodi dejanskim potrebam. **Zato bodo različne po mestih, trgih in vaseh.** Po vaseh se bodo prilagodile kmetijskemu in vaškemu značaju ljudstva, v mestih pa obrti in trgovini, kjer se bodo učenci poučevali zlasti v tako imenovanih spretnostih. Zelo obsežno bo geometrično risanje. Na želeli naj bi imela vsaka šola večji vrt, kjer naj bi se učenci urili v gospodarstvu.

Nadaljni princip je, da bodi šola enotna. Šola naj tvori podlago za narodnostno vzgojo. **Posečanje šole traja od sedmega do štirinajstega leta. Pouk je brezplačen.**

Treba je ustanoviti čim več šol. V vsak kraj šolo. Nove šole se bodo gradile z državnimi sredstvi. Kolikor ne bo državnih sredstev na razpolago, bodo prevzele občine stroške in sicer z dokladami ali kulukom. Oblastni inspektorji bodo dobili zelo veliko kompetenco. Verouk in versko vzgojo bodo poučevali duhovniki. — Čujemo, da bo ta zakonski načrt v kratkem sankcijoniran in da nameravajo vse zakone, ki se tičejo prosvete, izdelati do junija, ker mislijo vse reforme uvesti že z novim šolskim letom, v kolikor ne bo nepremostljivih ovir.

Zadušnica za maršalom Fochom se je vršila istočasno, ko so v Parizu polagali truplo maršala v grobnico v Invalidskem domu. V beograjski francoski cerkvi se je vršila maša zadušnica. Udeležil se je v spremstvu maršala dvora Dimitrijeviča tudi kralj. Dalje so bili navzoči predsednik vlade general Živković, minister Kumanudi in drugi. Zadušnice se je udeležil tudi oficirski zbor in odlično belgrajsko meščanstvo. Na koncu maše je duhovnik imel govor, v katerem je poveličeval zasluge pokojnega militarista.

V Parizu pa je takrat četa kraljeve garde pod poveljstvom vojnega ministra našega generala Hadžiča spremljala Focha v grobnico.

Radi suma soudeležbe atentata Schlegla je bil v Beogradu aretiran novinar Joe Matošić, vigar opis se strinja z opisom napadalcev. Prepeljali so ga v Zagreb. Tukajšnja policija je prejela baje iz Zagreba poročilo, da je preiskava v zadevi atentata na Schlegla že skoro zaključena. Zagrebška policija je zadnje dni aretirala več oseb, ki jih dolži soudeležbe pri umoru in policija upa, da je med njimi tudi pravi storilec. Zaenkrat se še ne more reči, kdo je atentator, a krog se vedno bolj zožuje ter je za prihodnje dni pričakovati večje jasnosti. Tako izjavlja pač policija, in kdo more vedeti, ali res toliko materijala zbrana. Zakaj vsi atentati zadnjih let, ki so se odigrali v Zagrebu, so ostali nepojasnjeni.

Direktor časopisa "Vidovdan" iz Novega Sada je izjavil v svojem listu: Docela neresnična in fantastična je vest, da bi bil morilec Tonija Schlegla sotrudnik "Vidovdana" Bogoljub Rapajić. Ni je usodnega dne po mojem naročilu odpotoval v Zagreb, da dobi od Svetozarja Pribičevića interview za moj list. Popoldne istega dne je obiskal uglednega industrijalca Teslića v Sisku. Nihče pač ne bo mislil, da bi jaz hotel vlačiti svojega bivšega šefa Svetozarja Pribičevića v take zadeve. Rapajić je z lahkoto dokazal svoj alibi. Kritično noč je prebil v družbi lastnika kavarne "Royal," nekega policijskega uradnika in dveh zagrebških meščanov. Po mojih informacijah Rapajić samo zaradi tega še ni bil izpuščen, ker policija ne ni mogla najti vseh onih oseb, ki jih je Rapajić navedel v dokaz svojega bivanja v Zagrebu.

Tako je atentat doslej še ovit v tajinstvenostjo. Težko bo vsekakor najti neposrednega storilca.

Dr. Papež umrl.

V nedeljo 24. t. m. je umrl v Ljubljani odvetnik dr. Fran Papež, najstarejši slovenski in morda tudi najstarejši jugoslovanski odvetnik. Rojen je bil leta 1838. torej je bil čez 90 let star. Gimnazijo je študiral v Novem mestu, pravo pa je študiral na Dunaju in v Gradcu. Po izpitih in več letih prakse je otvoril v Ljubljani svojo advokatsko pisarno. Pri njem so bili za koncipijente pokojni Šušteršič, dalje dr. Hudnik, dr. Furlan, dr. Supan in dr. Poček. Samo ta zadnji je še živ, dočim so vsi ostali šli v grob pred svojim "mojstrom."

Kot pravnik je bil silno znan ter je tudi delal politično. Bil je več let deželni poslanec, par let pa tudi namestnik deželnega glavarja. Bil je tudi agilen član in podpredsednik društva "Pravnik," ki slavi baš te dni svojo 40-letnico. Pokojni je bil še čil do zadnjega ter je v petek še vesel prelistaval slavnostno številko "Slovenskega pravnika," v soboto zvečer mu je še dr. Rus pripovedoval o slavnostni seji društva, v nedeljo zjutraj pa je umrl.

Pobegnil iz zaporov po zaslugi paprike.

Zagreb, 26. marca 1929.

Pred dnevi že je pobegnil iz zagrebških zaporov komunist Vilim Horvaj. Sprva zagrebški listi niso smeli poročati, zdaj pa ko po večdnevnem iskanju ni uspelo prijeti krivcev bega smejo pisati. Po njih povzemamo:

Pred dnevi okrog 5. popoldne je prišel v pisarno preiskovalnega sodnika dr. Hilda visok moški v temni obleki ter prosil za dovoljenje, da sme posetiti aretiranega zaprtega komunista Vilima Horvaja. Ker ni bilo nikakih ovir, je sodnik dovolil. Sestanek med aretirancem in obiskovalcem bi se bil moral vršiti v pisarni preiskovalnega sodnika. Neznanec pa ni čakal v pisarni, marveč je stopil v mračni hodnik pred pisarno, po katerem bi paznik moral pripeljati Horvaja. Paznik je privedel Horvaja na hodnik. V istem trenotku se je na drugem koncu hodnika pojavil še neki tujec. V trenotku, ko je paznik pripeljal Horvaja, je drugi tujec potegnil revolver in ustrelil proti paznikovi glavi. Ni ga zadel. Tujec mu je z drugo roko vrgel mešanico paprike in soli v oči. Paznik je radi tega trenutna oslepel, vendar pa je še utegnil videti, da je tujec v naslednjem trenotku zgrabil Horvaja za vrat in ga z vso silo potegnil proti vratom, ki vodijo iz hodnika na prosto. Vse to se je odigralo s filmsko naglico. Da bi preplašil morebitne zasledovalce, je tujec na stopnicah oddal še en strel. Nato so vsi trije pohiteli po stopnicah na cesto, kjer jih je že čakal avtomobil, ki jih je brzo odnesel neznano kam. Preiskovalni sodnik je takoj, ko si je bil v svesti, kaj se je zgodilo, alarmiral policijo. Tekom noči je bilo izvršenih več preiskav pri komunistih po Zagrebu, izvršili so več aretacij in konfrontirali aretirance s paznikom, ki pa v nobenem ni spoznal napadalcev. Tako bo tudi to dejanje najbrže ostalo brez pojasnjenja.

Dr. Rožman, ljubljanski škof ob živem Jegliču.

Ljubljana, 26. marca 1929.

Poročali smo že, da se je papež obrnil na našo vlado, ali bi bila zadovoljna, ako imenuje papež dr. Rožmana za koadjutora ljubljanskemu škofu dr. Jegliču. Koadjutora postavi papež takim škofom, ki radi starosti ali bolezni ne morejo več krepko izvrševati škofovske naloge. Tak koadjutor je po smrti škofa pravi škof.

Sedaj poroča vatikansko službeno glasilo "Osservatore Romano", da je papež imenoval univerzitetnega profesorja dr. Gregorja Rožmana za koadjutorja cum jure succesionis ljubljanskemu škofu ter mu je istočasno podelil naslov titularnega škofa iz Semta.

S tem je vprašanje ljubljanske škofovske stolice rešeno. Koadjutor ima vse pravice in dolžnosti škofa, kateremu je bil kot pomočnik dodeljen. Iz objave v Osservatore Romano izhaja, da je dobil škof dr. Rožman vse kompetence. Čim torej prevzame dr. Rožman svoje funkcije, ostano dosedanji škof Jeglič škof le v dostojanstvu, vse delo in vse pravice pa preidejo na koadjutorja Rožmana. Enako tudi pravica materijalne uprave cerkvenega premoženja. S tem je torej dr. Jeglič nekako zaključil svojo škofovsko delovanje. Se je živ, a ima poleg sebe novega škofa.

V Beogradu je včeraj izvršil na Pejačevičevem trgu samomor dijak srednje tehnične šole Filip Šajnović iz Črne gore. Okoli 4. ure zjutraj je zapazil cestni pometač dijaka na strehi štirinadstropne hiše. Bližal se je robu strehe in nato planil v globino. Obležal je ves razmesarjen. V njegovem stanovanju so našli hranilne knjižice na večje svote denarja, iz česar je sklepati, da ni šel v smrt radi bede. V pismu, ki so ga našli pri njem, pravi, da je njegovo življenje brez zmisla in da si ga zato končuje.

Nož v želodcu. — V zagrebško bolnico so pripeljali pred dnevi čudnega bolnika. Na kolodvoru je postalo nenadoma slabo Albinu Vidmarju, krojaču po poklicu. Krojač je tožil, da ga boli v želodcu pa so ga rentgenizirali. Zdravniki so na veliko začudenje ugotovili, da ima krojač v želodcu 15 cm dolg žepni nož. Vidmar, ki je doma iz Slovenske Bistrice, je pripovedoval zdravnikom, da je pri vojakih zbolel na legarju in so ga zato poslali domov. Doma je ležal več dni v vročici. Sestra mu je pozneje povedala, da je v vročici pojedel žepni nož, ki je bil na omarici. Vidmar pa tega ni verjel. Ko je ozdravel, je potoval iz Karlovca v Koprivnico na Hrvaškem. Med potjo mu je na zagrebški postaji postalo slabo. Zdaj pa verjame, da je pojedel nož, saj so mu zdravniki povedali, ko so ga rentgenizirali. Tako je hodil Vidmar več tednov z nožem v želodcu okoli, pa je mislil, da bolečine v želodcu izvirajo od raka, za katerega je bil že parkrat operiran. Zdaj ga bodo zdravniki operirali in mu vzeli nož iz želodca. Nož bo krojaču tako gotovo bolj služil kot pa če ga nosi v svojem želodcu.

Izum Zagrebčana. Milan Varlaj je po 11-letnem študiju izumil nov karburator. Karburator spreminja v plinu bencin, ki pomešan z zrakom goni motorje. Varlajev karburator je zelo enostaven in ga lahko opravlja nestrokovnjak. Razen tega je zelo ekonomičen. Velikega pomena bo izum za letala, kajti letalec bo karburator lahko popravil in sestavil med letenjem, dočim se mora sedaj spuščati na zemljo, ako hoče karburator popraviti. Nov karburator tudi nima plovnika in bencin ne teče iz njega pri nagibanju in kretanju letala v zraku. Karburator je duša motorja in nov izum bo velike važnosti za razvoj avtotehnike. Varlaj je študiral tehniko v Pragi in na Dunaju. Nedavno je dal ta svoj izum v Nemčiji patentirati.

Proces proti Geroču se je obrnil za Geroča na bolje. Dasi tudi prvi dan razprave ni nobena priča izpovedala ničesar, kar bi Geroča direktno obtoževalo, je bilo vendar proti njemu mnogo naperjenega. Drugi dan razprave pa so v priče izpovedale razbremenilni za Geroča. Priče izpovedujejo ali tako, da obdolžujejo avstrijski militaristični režim ali pa tako, da je sicer Geroč dal nekaj povelj za požige in poboje, da pa jih ni dal na lastno roko, marveč na ukaze. Zaslišali so tudi priče, ki so služili v četi, ki jim je poveljeval Geroč. Vse te priče so sicer videle streljanja, goreče vasi in poboje, a ne morejo reči, da je dal povelje za to Geroč. Le dve priči sta obremenili Geroča. Neki Filipović trdi, da dobro pozna Geroča, ker ga je dal nekoč pretepati in ga je hotel dati tudi ustreliti, da ga ni zadnji hip rešil neki narednik. Priča na tem vztraja, dočim druge priče, ki sicer trdijo, da je Geroč vršil razne zločine, ne upajo priseči. Druga priča, ki obremenjuje Geroča, je neka gospa Mihajlović iz Beograda. Dolži ga, da ji pokradel razne stvari v času, ko je bil pri hiši na stanovanju. Ko je prvič stanoval pri njej, je bilo vse v redu. Drugič ga je odklonila, a je bila radi tega zaprta. Ko se je po pomiloščenju vrnila na stanovanje, je našla tamkaj vse izropano. V Geročevi sobi je našla ključ, ki je odpiral vse njene skrinje in predale. Zato je prepričana, da ji je on pokradel vse stvari. Tudi trdi priča, da so preproge, ki so jih našli v Geročevem stanovanju, njene. Razprava traja še nadalje. Jasno je, da na obtožni klopi ne sedi Geroč, ampak avstrijski sirovi militarizem. Priče naj bi konfrontirali z militarizmom, pa bi priče brez dvoma našle v njem krivca vseh grozot, ki so jih morali Srbi pod okupacijo prestati.

Beograjski novinar skušal goveriti s Trockim

Beograjski časopis "Vreme" objavlja razgovor svojega dopisnika s Trockim, to je sinom Leona Trockega, s katerim je bil izgnan iz Rusije. Dopisnik pripoveduje:

Ko sem v lokalnih časopisih bral, da se je Trocki preselil iz sovjetskega poslaništva v hotel "Tokatlijan," sem se podvizal k Trcokemu, želeč od njega dobiti izjavo za "Vreme."

Hotel "Tokatlijan" je najlepši in najelegantnejši hotel v Carigradu. Tu ložirajo samo najuglednejši in bogati tujci. Hotel je urejen popolnoma moderno z vsemi buržujskimi udobnostmi. Ima ves komfort, ki ga v drugih carigrajskih hotelih po navadi ni. Zato je vse presenetila vest, da se je predstavnik proletarijata nastanil v tako buržujskem in luksuznem hotelu. Na ta način je Trocki ostal neopažen nekaj dni. Toda koncem koncev so ga izsledili novinarji.

Prosil sem hotelskega vratarja, naj me javi gospodu Trockemu. Vratar me je pa odslovil, češ, da Trockega ni več v hotelu. Ko sem povedal, kdo sem in kaj bi rad, se je vratar nasmejal in mi je dejal v čisti srbščini:

"Pridite malo kasneje, aje še v postelji."

Zanimal sem se za vratarja in zvedel, da je Srb, kakor večina hotelskega osobja. Tudi lastnik hotela j e Srb g. Medović iz Boke Kotorske. To mi je olajšalo delo in počutil sem se, kakor doma. Vedel sem, da bom zdaj lažje prišel do Trockega.

Bil je ravno petek in praznik. Vse trgovine so bile zaprte in Trocki je izrazil željo, da bi rad videl, kako izgleda Carigrad ob takih dnevih.

Trocki izgleda zelo dobro in ni popolnoma nič podoben Trockemu, kakršnega sem spoznal l. 1916 v Parizu, ko je živel v Franciji kot emigrant. Oblečen je lepo. Lice ima obrito in vidi se, da zelo neguje svojo zunanjost. Sedel je v avto in se odpeljal po Carigradu. Vratarju je rekel, da mu bo že povedal dan in uro, da ga bom lahko obiskal, ko se vrne s sprehoda.

Popoldne je bil Trocki deprimiran radi vesti, ki jih je bil slišal v mestu ter se je zapri v svojo sobo. Odločil se je, da ne bo več zapustil hotela in ne bo sprejemal nikogar. Namesto Trockega me je sprejel njegov sin, mladi Lev Trocki, in mi pojasnil, kaj se je pripetilo.

"Moj oče je strašno jezen na novinarje. Pomislite, kaka nelojalnost in brezvestnost. Včeraj so bili tu in danes so že objavili v časopisih lažne vesti in popolnoma potvorjene izjave, ki bi jih moj oče niti v sanjah ne mogel dati."

Trockega sin je jezno vrgel ob tla komaj prižgano cigareto, da bi tako pokazal tudi on svojo jezo nad novinarji, ki so razžalili vso rodbino Trockega. Potem se je zopet obrnil proti meni in mi dejal:

"Vidite, moj oče je rekel, da se v borbi proti Stalinu in njegovi oligarhiji v Rusiji ne bo poslužil orožja in nasilnih sredstev, in da tudi nima namena osnovati četrto internacijonalo. Novinarji pa so ravno to najkočljivejše mesto objavili potvorjeno, da ima nasproten smisel. Pe vsem tem dvomim, da bo še pri pri volji, sprejeti kakega novinarja. Trocki je itak že povedal vse, kar je mislil povedati. Sedaj se bo popolnoma umaknil iz javnosti, in se je že posvetil edinole svoji biografiji, ki se že tiska v Nemčiji. Žal mi je, da ste se potrudili iz Beograda v Carigrad, da bi dobili izjavo mojega očeta. Sedaj je prekasno. To sem povedal tudi drugim gospodom novinarjem, ki so prosili za razgovor z očetom."

Jaz sem mlademu gospodu Trockemu obljubil, da bom očetovo izjavo objavil popolnoma lojalno in nepotvorjeno.

"Pridite drugič, toda dvomim, da boste imeli uspeh."

"Torej jutri?"

"Ne, pojutrišnjem."

"Kdaj pa odpotujete?"

"Nimamo namena odpotovati tako naglo iz Carigrada. Vendar pa lahko poskusite svojo srečo, ko bo moj oče pomirjen. Zdaj je res deprimiran."

RAZNE VESTI

DVA OBSOJENA ZARADI ENEGA IN ISTEGA STRELA.

Kaj takega se lahko zgodi le v državi Massachusetts.

Boston, Mass. — Massachusettska justica je dosegla zopet enega svojih "triumfov". Dva sta bila obsojena na električni stol, da sta oddala edeninisti strel iz enega in istega samokresa in ob enem in istem času. Seveda nista ta dva obtoženca bila milijonarja, ampak sta zopet dva revna Italijana, ako se sodi po njunih imenih. Gangi Cero je bil spoznan krivim leta 1927 in obsojen na električni stol. Smrtna kazen je bila že trikrat odložena, odkar je neka druga porota našla Samuel Galla krivim radi ravnoistega zločina in je bil Gallo nato obsojen na smrt v električnem stolu.

Kaj takega je mogoče le v državi Massachusetts z njeno zmedeno justico, ki je že vsemu svetu v zasmeh. Zakaj? Zato, ker najvišje sodišče ne sme prerešetati faktov, ampak ima pravico paziti samo na to, ako se je procedura pri obravnavi tako vršila, kot določa zakon.

Sodnik je bil toliko pameten, da je obema dovolil ponovno obravnavo. Kar pa sodnik Thayer ni storil v pravdi proti Saccu in Vanzettiju, ampak je svoje predsodke proti obtožencema kazal javno, češ, da sta italijanska bastarda.

NORRIS ZA SKRAJŠANJE DELAVNIKA.

To bi omejilo brezposelnost, meni senator.

Washington, D. C.—Zvezni senator Norris je te dni izjavil, da se popolnoma strinja z gibanjem za upostavitev šesturnega dela na dan kot sredstvo za omejitev brezposelnosti ne samo v transportacijski službi na železnicah, pač pa v splošnih industrijah v Ameriki.

Nadalje je dejal, da naj bi skrajšanje delovnih ur veljalo tudi za farmarje in se jim tako da ekonomsko priliko, da se osvobode dolgih delavnih ur. Vlada naj bi nudila farmarjem iz svojih naprav električno silo po zmernih cenah, kar bi zelo olajšalo delo na farmah. Vlada bi morala tudi skrbeti, da razširi trg za farmske produkte, za katere bi bilo več zahtev, ako bi bilo delavstvo v velikih industrijah zaposleno, kar bi bilo lahko, ako se skrajšajo delovne ure.

Dekle izvršilo samomor.

Chicago. — Radi žalosti, ker sta v enem letu umrla njena mati in zaročenec, se je v petek zvečer zastrupila 20 let stara Frederika Coryell na svojem domu, 831 Sheridan rd. Dekle je pred samomorom napisalo pismo, v katerem je bilo rečeno, da njeno življenje nima radi izgube matere in zaročenca nobenega smisla več in je najboljše da ga konča.

Sodnik odredil poljube kot kazen.

New York City. — John McCabe, ki je priznal, da je pretepal svojo ženo, je bil obsojen, da mora vsako jutro skozi šest mesecev poljubiti svojo ženo, predno odide na delo. Ako se ne bo pokoril tej odredbi, mu je sodnik Hilperin zagrozil, da ga bo poslal za to dobo v prisilno delavnico. McCabe je moral tudi obljubiti, da ne bo več pretepal svoje žene.

Žrtve Jonesovega zakona.

Marquette, Mich. — Poostrene Jonesove kazni za mokre grešnike so bile prvič izvajane pred tukajšnjim sodiščem 12. t. m., ko je bilo 14 obtožencev obsojenih do treh let zapora in $1000 globe. Louis Gardonia, ki je bil obsojen na tri leta ječe in tisočak globe, je hotel na mestu izvršiti samomor. Prerezati si je hotel vrat z žepnim nožem in sodni sluge so to preprečili.

Velik požar.

Wayne, Neb., 13. apr. — V neki trgovini v glavnem delu mesta je včeraj nastal ogenj, ki se je hitro razširil na druga poslopja. Gasilcem je vzelo več ur napornega dela, da so omejili požar. Škoda znaša nad tristo tisoč dolarjev.

TAJNIK LEVIČARSKE UNIJE OBJAVIL SVOJ PROGRAM NA JUGU.

Ta program obsega deset točk.

New York, N. Y. — Albert Weisbord, tajnik levičarske Narodne unije tekstilnih delavcev, se je vrnil z južnega stavkovnega polja tekstilnih delavcev in je objavil program taktike v tej stavki.

1. Razblinjenje mite o plemenskem sovraštvu v prazen nič in sprejemanje zamorskih delavcev v organizacijo pod takimi pogoji in s takimi pravicami kot belopoltne delavce.

2. Organiziranje Delavskega obrambnega zbora, da se preprečijo napadi na organizatorje in možno nameravano linčanje.

3. Masno pobratenje z milico, da se vpliva nanjo, da postane naklonjena stavkarjem.

4. Masni odpor proti nasilnemu izganjanju stavkarjev iz kompanijskih hiš.

5. Jaka narodna propaganda za odpomoč stavkarjem.

FARMARJI SPOZNAVAJO VREDNOST ZADRUŽNEGA GIBANJA.

V Kankakeeju zgrade zadružno mlekarno.

Kankakee, Ill. — Mlekarski farmarji so se pridružili Farmarski uniji in zgrade zadružno mlekarno v Kankakeeju. Ta mlekarna bo pošiljala sirovo maslo z unijsko znamko v Chicago na trg.

NESREČA NA KRIŽIŠČU.

Tri osebe ubite.

Austin, Tex., 13. apr. — Harry Jennings, njegova žena in brat so bili včeraj večer ubiti od vlaka Santa Fe železnice na bližnjem križišču. Za nesrečo je odgovorna železniška družba, ker ni imela na križišču uposlenega čuvaja. Uvedena je preiskava.

RAZNO

Elektrola, novo godalo na eterske valove. — Ruski inženjer Bronstein je izumil novo godalo na eterske valove, ki se razlikuje po uvedbi generatorja nizkih frekvenčnih valov od Teremin-ovega "Termenovoxa." Dal mu je ime "Elektrola." Z eno samo žarnico opremljeno proizvaja isto tako močne zvoke kakor kakšen "Termenovox" s štirimi žarnicami. Poleg tega je novo godalo bolj preproste konstrukcije, ga je lažje igrati, ima lepšo zvočno barvo in obsega štiri oktave. Stalo bo kvečjemu 10 rubljev in bo že v tem pogledu prednjačilo pred Tereminovim godalom.

Kosti človeka in bivola. — V severnem Transvalu so našli fosilne kosti človeka in zraven fosilne ostanke ogromnega bivola. Učenjaki vidijo v tej najdbi dokaz, da so bivali v Transvalu veliki, močni ljudje, ki niso bili v stikih s črnci, ki so sedaj tam. Sodi se, da je zadela skupna smrt lovca in zver. Najdba se nahaja sedaj v transvalskem muzeju.

Sekta, ki bojkotira zdravnike. V Szaboiksu na Madžarskem se je razvila nova verska sekta, ki temelji na principu, da človek nima pravice, upirati se volji božji. Zato pa prepoveduje svojim pripadnikom, da bi si iskali zdravniške pomoči, kadar zbolijo. Oblasti se trudijo, da bi spravile te ljudi k pameti, pa zaman. Te dni je bilo večje število pripadnikov te sekte kaznovanih, ker so opustili prijavo nalezljivih bolezni.

"Krokodilove solze." — Neki profesor na medicinski fakulteti v Minsku je v svojem predavanju poročal o izrednem primeru, da neka 15letna mladenka pretaka "krokodilove solze." Kakor znano, se krokodil ne joče iz usmiljenja nad plenom, ko ga drobi s svojimi zobmi, marveč ker gibanje čeljustnih mišic deluje na organe, ki izločujejo solze. Ono rusko dekle joče na desno oko, kadar je, levo ostane suho. Če je jezna ali če trpi, takrat joče samo na levo oko in desno ostane suho. Desno oko ne reagira na dekletove notranje občutke. Zdravniki se trudijo, da bi si razjasnili ta fenomen.

Agitirajte za "Prosveto"!

Sieber:

Sedobni človek

Stare sorte človek ozkega obzorja, ustaljenega prepričanja, ki je le počasi kaj razumel, se počasi kretal, ki je imel zmeraj dosti časa; stare sorte državljan, ki je rad kaj poklepetal in živel zmeraj enako po starih navadah — ta človek počasi izumira. Nekaj jih je še dobiti v majhnih, zaspanih mestih, kjer se more v svoji naivnosti še razmahniti. V večjih mestih ga pa skoraj ni več. V zadnjih desetih letih se je razvil nove vrste človek in če se ne motimo, je tudi že zagospodoval.

Ta novi človek ne pozna nič romantike, je trezen in stvaren. Tista realnost in stvarnost tega stoletja se ga drži.

Novi človek ne zida v oblake in ne sanjari. Njegovo dušno življenje je le to, da računa, koliko zaslužijo drugi ljudje. Ne pozna iluzij, je večinoma brez vere. Zanimavo ga le nepoetični in vidni predmeti. Če ga že delj časa nisi videl, je prvo, kar te vpraša: "Ali ste še zmeraj v isti službi?" Če ga pa slučajno nenadoma opaziš in — ker ga tako dolgo nisi videl — pokažeš le za las prisrčnejši obraz kot navadno, pa že koj misli, da bi rad kaj od njega imel in zdi se, da pravi: "Na žalost ne morem nič storiti za Vas" — in je kar tuj.

Če se pa nič ne zmeniš zanj, pa kar plane nate in ne odneha prej, dokler ne vpraša, če si ti tisti srečni človek, ki je zadel največjo srečko. Še nikoli ni bilo na svetu tako pospravljenega" človeka kot je sedanji. Pri njem je pospravljeno tudi tisto, kar je prej pomenilo čut za človeštvo. In glede čustev je isto — jih namreč sploh nima! Kadar sreča kako znanko, jo nagovori z besedami: "O, kaj vidim: saj ste vsi novi!" In mu ni nič sitno, ko pri tem potipa njen plašč. Kaj drugega ga ne zanima. Ves je v gospodarskih vprašanjih in misli samo eno: Na kakšen način je ta ženska prišla do novega plašča.

Če si z njim tuj, ti pravi, da si ošaben; a če si prijazen, začne kvantati; če si pa celo zaupen, pa se ti pripeti, da te že čez pet minut vpraša: "Povejte no, koliko pa prav za prav zaslužite?" Pa ga nisi prej še nikoli videl.

Druga poteza novega človeka je ta, da nima nikoli nič časa, niti ne za svojo osebo. Sploh je brezoseben. Kar ga je, to je samo izvrševanje njegovega poklica — delo je on, njegov poklic mu je življenje. Če se snide z ljudmi svoje vrste, se razgovarja le o kupčijah, plačah, dokladah, sevede tudi o avtomobilih in aparatih na radio. On ne pozna bližnjega; pozna samo — zveze.

Med najmlajšimi zastopniki te dobe je največ teh novih človekov. Ko sem se zadnjič poslovil od nekega mladeniča, ki se je odpravljal v glavno mesto, sem mu rekel: "Dragi moj, ko pridete tja, ne pozabite iti k tisti gospe in ji izročite moj pozdrav. Prav zanimiva in prijetna je in pri njej se shaja prav ljubezniva družba."

Čez nekaj tednov sem pa zvedel, da je šel ta fant naravnost s kolodvora k tisti gospe in jo prav po moderno-stvarno nahrulil: "Gospod B. mi je dejal, da moram na vsak način k Vam, da imate toliko zvez!"

Pa se je še čudil ta novi človek, da ga gospa ni povabila za drugič! Kako bi se bil šele čudil, če bi mu bil povedal, da je on človek najnovejše sorte — pravi buržuj! Zakaj — on je umetnik, ki na vse buržuje z viška dol gleda in jih zaničuje!

Logično.

— Zakaj se hočete ločiti?

— Zato, ker sem oženjen.

•

"Koliko stane pri vas soba za eno noč?" — "Cena se ravna po legi." — Jaz ležim navadno na hrbtu."

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa glasilo. Torej agitatorični dopisi ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ada Negri:

Neznana tovarišica

Ni dolgo tega, ko sem prvič v življenju potovala v spalnem vozu — iz Milana v Rim. Da povem resnico: ni me privlačevala ta novotarija. Ljubše bi mi bilo stisniti se v kotiček oddelka in bedeti do jutra, nelagodno naslonjena z glavo ob navadno usnjato blazino. Izpoved, ki bo povzročila smeh ali vsaj nasmeh bralca. Pa je le res tako.

Lahko z nebrižnostjo prebiješ v družbi tujca en dan. Toda spati, spati vso dolgo noč v posteljici nad drugo ali pod njo, v kateri spi ali sedi oseba, ki je še nikoli nisi videl, ne, tega ne.

Spanje je sveto.

V spanju smo brez vsake obrambe.

Spanje nas odtuji nam samim, nas pogrezne v skrivnostne globine. Niti bitje naše krvi in naše ljubezni bi se ne smelo prepustiti spanju ob naši strani. Ne mi ob njegovi. Strašen izraz zadobe gotovi obrazi v spanju.

Sramežljivost spanja . . .

Ni bilo pred enajsto uro ponoči, ko sem se odločila zapustiti hodnik in odpria vrata svojega oddelka.

"Druga" je že ležala v svoji posteljici, z obrazom obrnjenim v steno. Lučka na stropu je zavijala vse stvari v trudno, vijoličasto svetlobo. Rahel vonj po akaciji mi je ranil nosnice. Kako bi se vzpela na visoko postelj? Zibajoč se ob sunkih vlaka sem zrla nanjo, negotova, sramujoč se svoje nespretnosti, kakor se gleda Mont Blanc.

"Druga" se je hipoma obrnila, zasukala sklepalo: bela luč naju je zajela, me slepila. Videla sem žensko: mlada glava, zala, z drznim noskom, z barvanimi obrvi in oksidiranimi lasmi.

"Voila l'echelle. L'echelle, la bas . . ." je zamrmrala, nekoliko zagrljena. In obrnila mi je hrbet, potegnivši si odejo do čela.

Lestvica. Seveda. Le kdo je vedel zanjo. Splezala sem, kot je pač šlo, in se vrgla oblečena na postelj. Ne bi slekla niti nitke s sebe. Le čevlje sem si odvezala. Tista posteljica, postavljena nad drugo, se mi je zdela khrati kletka in past. Počivati? . . . Spati? . . . Tam? . . . Niti misliti. Mogoče je Francozinja spala? . . .

"Tu-tu-tun, tu-tu-tun, tu-tu-tun . . . je pel vlak svojo enolično pesem, vedno bolj donečo in v tem jasnejšem ritmu, čim bolj pozno je postajajo. Vse se je gugalo v meni, okrog mene. V nasproti stoječem ogledalu, ki je zakrivalo vhodna vrata, sem opazila zrcaliti se del spodnje postelje: krvavordeča odeja, ki je pokrivala noge Francozinje, je valovila, se premikala gibana od neprestane nemirnosti. Gotovo je ostala zavesa pri oknu nasproti zrcalu nekoliko odgrnjena, ker je postalo na postajah svetlejše v oddelku in slika odeje bolj rdeča v zrcalu; in bolj jasen obris telesa, ki je pod njo podrhtevalo.

"Tu-tu-tun, tu-tu-tun, tu-tu-tun . . ."

Bobnelo mi je po možganih: svet je postajal zame brezoblična črna masa, obvladana od te pesmi.

Polagoma sem padala v vrtinec utrujenosti, poln kratkotrajnih pozab, sličnih spanju. Iz njih sem se stresala, kakor ta, ki se potaplja in ne more klicati na pomoč, ker ima usta polne vode. Hipoma me je spet prevzela misel na tujko: dvignivši obraz iznad blazine sem opazovala v zrcalu krvavordečo odejo, ležečo pošev in v neredu, gibano od sunkov nervoznih nog, ki niso našle pokoja.

Pod tisto odejo človeško bitje: enako meni s silno naglico zagnano v prostor: kdo ve, kakšni usodi naproti. Do tiste noči je nisem nikoli videla, ne vedela, da je na svetu. Ob dnevu se bo dvignila, v Rimu bo izstopila: izginila mi bo spet za vedno izpred oči. Nemirna odeja mi je pričala, da tudi ona ne najde sna. Ali je bil to samo privid, povzročen od zibanja vlaka?

Ne ni spala. Mogoče je trpela? Njena atmosfera bedečega in razmišljajočega bitja se je dotaknila moje in se strnila z njo.

Biti ženski, s skupnimi težavami in prednostmi s pota, s skupnim trpljenjem in radostjo ženske usode, lučjo duha: in se niti ne poznati, ne prizadevati se, da bi se spoznali, pa prebiti vso noč v istem oddelku, ne da bi spregovorili besedico!

Toda kaj bi — ta mala neznanka s pobarvanimi očmi, oksidiranimi lasmi! Kakšna budalost!

Po drugi plati: kaj se taremo ob življenje neznancev? . . . Kaj nam nemara ni tuj ves človeški rod, razen pičlega števila oseb, s katerimi nas vežejo krvne vezi, simpatija, interes in ljubezen? Omejeni smo, nepopolni: jetniki samih sebe.

Razmišljanja vročice, motne čuječnosti. Nerazsodna bolest, ponižujoča nezmožnost. V sencih mi je močno kljuvalo. Mehanično je prešel ritem vlaka v moje možgane in z njim besede pesmice, ki jo je pred nekaj dnevi popevala moja hčerka:

Ainsi font, font, font
les petites marionnettes . . .

Od časa do časa se je ritem naglo ponavljal, z močnim ropotom železja; v temini polsna se je vrtila lutka za lutko:

Mettez les de mom cote
marionnettes pour danser.

Slednjič sem docela zadremala: popevka, lutke, ropot koles in železja, nemirna odeja, vse so je pogreznilo, izginilo. Bilo je krog četrte ure zjutraj. Malo za tem me je zdramil podzavesten čut, da se nekdo gibije v potujoči sobici. Sijala je vanjo bleda zora in potemnila modrikasto svetlobo nočne svetilke. Sklonila sem se čez rob postelje, da pogledam. Sedeča na svoji postelji, si je mlada Francozinja obuvala nogavice.

Iz višine sem opazila zmršene lase, nelepo padajoče na tilnik, v žalostnem neredu, kot ga vedno kažejo barvani lasje, ko so razčesani. In gola ramena sem videla, drobna, pa ne suha, mladostna, trpke miline, z lopaticami sličnimi porajojočim se perutim. Čutiti je morala moj pogled na sebi, ker je dvignila glavo kvišku; vendar ni pozdravila in malo za tem je izginila v toaletno sobico.

Ko se je vrnila, v popolnem redu, v tesno prilegajočem se kostumu s širokim belim ovratnikom, sem se vprašala, kako si je mogla tiste svoje trde grive osmojene barve tako sijajno počesati. Zdelo se je, kot da prihaja od frizerja.

V zraku vonj, pomešan iz duha kolinske vode, akacije, finega pudra. Nato lagotna poteza z rdečim svinčnikom preko ustnic, s črnim preko obrvi. Na glavo kapo iz rdečega usnja, potisnjeno do oči; in švignila je ven z malim kovčegom, ne da bi se obrnila.

Z bogom, mala Francozinja!

Tako zgodaj je odhajala? . . . Tri ali štiri ure so še manjkale do Rima. Mogoče jo je na hodniku pričakoval prijatelj, s katerim sem jo videla tiho se razgovarjati prejšnji večer.

Gotovo kakor zora je prihajal zame po odhodu tiste ženske občutek počitka. V oddelku nisem več vdihavala drugega ozračja razen svojega. Nisem videla brezmejnih planjav, preko katerih je brzel vlak, toda čutila sem prostornost, prostost brez konca, obotavljajoč se hlad pod prvo svetlobo neba.

Zapria sem spet oči.

Spati? Da, sedaj bom lahko.

Znova je brnela po možganih z drdranjem vlaka popevka: bližnja in daljna, kakor ponoči na tratah Lombardije glasovi murnov:

Ainsi font, font, font
trois petits tours et puis
s'en vont.

Pošta pred 350 leti. — V arhivu kraljevega dvora v Stockholmu so našli poštni zapisnik iz leta 1698., ki dovoljuje prav zanimiv vpogled v meddržavno obratovanje pošt tedanjega časa . Osobje tedanjega urada je bilo kaj maloštevilno, tvoril ga je poštar z blagajnikom in nekoliko pomočnikov. Znamk še niso poznali, pisma so se plačevala po teži. Pošiljke so odpremili na južno Švedsko, od tam pa dvakrat tedensko, ob sredah in sobotah, v inostranstvo. Vendar je bil obrat navzlic pomanjkljivi organizaciji precej živahen. Zapisnik za l. 1698. izkazuje celih 30.000 pisem, ki so jih odpremili v inostranstvo.

NAROČITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENCI."

F. M. Dostojevskij:

ZLOČIN IN KAZEN

Roman v šestih delih z epilogom.
Poslovenil Vladimir Levstik.

Kolajno — no, tisto kolajno smo prodali — že davno, hm! — pohvalni list pa ima še danes shranjen v omari in ni še dolgo, kar ga je pokazala gospodinji. In čeravno ima z gospodinjo neprestane prepire, vendar se je hotela komu pohvaliti in mu pripovedovati o srečnih prošlih dneh . . . Ne obsojam je, ne obsojam, saj je to zadnje, kar ima in ostalo ji je zgolj v spominu, a drugo, vse drugo je šlo v nič. Da, da; ona je vročekrvna, ponosna in neuklonljiva dama. Sama umiva pod in ob črnem kruhu sedi, a nespoštljivosti ne prenese. Zato tudi gospodu Lebezjatnikovu ni hotela odpustiti njegove sirovosti in ko jo je gospod Lebezjatnikov zato pretepel, se je vlekla v postelj bolj od žalosti, kakor zaradi udarcev. Vzel sem jo vdovo, s tremi majhnimi otroki. Prvikrat se je omožila s pehotnim častnikom — iz ljubezni; ušla je z njim iz hiše svojih roditeljev. Neizrekljivo je ljubila tega moža, on pa je začel igrati in prišel sodišču v roke — to je bila njegova smrt. Proti koncu jo je pretepal, a dasiravno mu ni odpustila, kar vem iz zanesljivih virov se ga še dandanašnji s solzami spominja in mi ga stavi za zgled; in prav mi je to, zakaj veseli me, da je vsaj v svojih mislih včasih še srečna . . . In takrat je ostala sama s tremi majhnimi otroki v oddaljenem in pustem okraju, kjer sem bival tedaj tudi jaz, ostala v tako brezupnem siromaštvu, da se niti jaz ne spominjam podobnega, čeprav sem že mnogo videl po svetu. Vsi sorodniki so jo bili zapustili, ker je bila tako ponosna, da, celo preponosna. In tedaj, gospod, sem ji jaz, ki sem bil tudi vdovec in sem imel od prve svoje žene štirinajstletno hčerko, ponudil roko v zakon, ker nisem mogel gledati tolikega trpljenja. Že po tem, da je ona, omikana in iz dobre hiše, vzela mene za moža, morete sklepati, kako velika je bila njena beda. A vzela me je le! Jokala je in ihtela in vila roke — vzela me je pa vendar, ker ni bilo druge pomoči. Ali veste, ali veste, gospod, kaj je to, če človek nima več druge pomoči? Ne, tega vi še ne veste . . . In vse leto sem pošteno in sveto izpolnjeval svojo dolžnost, ne da bi se dotaknil tegale," s prstom je pokazal na kupico, "zato ker sem dobrega srca. A tudi s tem si je nisem mogel nakloniti; tedaj pa je prišlo, da sem — ne vsled pregreška, temveč zaradi izpremembe v upravi — izgubil službo; in takrat sem začel . . . Poldrugo leto bo, odkar sva po dolgem romanju in mnogem trpljenju končno dospela v to krasno in z mnogoštevilnimi spomeniki okrašeno prestolnico. In tukaj sem dobil mesto — dobil in ga zopet izgubil. Ali me razumete? Tukaj sem bil odstavljen že po svoji krivdi, ker se je pokazal moj značaj. Zdaj prebivamo v oddaljenem kotu, pri gospodinji Amaliji Ivanovni Lippewechslovi, a o čem živimo in s čim plačujemo, tega vam ne vem povedati. Mnogo jih še živi tam razen nas. — Sodoma pregreš na — hm, da! Medtem pa je dorastla moja hči iz prvega zakona; in kaj vse je dotlej pretrpela od svoje mačehe, o tem raje molčim. Dasiravno je namreč Katarina Ivanovna polna velikodušnosti, vendar je vročerkvna in razdražljiva dama in se rada prenagli . . . Da! A kaj bi govoril o tem! To si lahko mislite, da vzgoje Sonja ni imela nobene. Pred štirimi leti sem poizkusil predelati z njo zemljepisje in občno zgodovino; a ker sam nisem posebno trden in ker ni bilo pripravnih učnih pripomočkov — kajti kar sem imel knjig pri hiši — hm! kje so že! — se — se je s tem njena vzgoja tudi končala. Pri perzijskem kralju Ciru sva obstala. Potem, ko je že bolj odrastla, je prečitala nekaj knjig leposlovne vsebine in pred nedavnim časom, po posredovanju gospodu Lebezjatnikova, tudi "Fiziologijo" nekega Lewisa; čitala jo je z velikim zanimanjem in tupatam je tudi glasno prečitala kak odlomek, da smo slišali vsi: to je vsa njena izobrazba. Zdaj pa se obračam do vas, cenjeni gospod, in vas vprašam: kaj mislite, ali more revno, toda pošteno dekle mnogo zaslužiti s poštenim delom? . . . Petnajst kopejk na dan ne zasluži, gospod, ako je poštena in nima posebnih zmožnosti, in še za to mora delati brez odpočitka. Državni svetnik Klopstock, Ivan Ivanovič — morda ga poznate? — ji ne le ni dal zaslužka za šivanje polducata holandskih srajc, temveč celo z žalitvami jo je nagnal, z nogo je bil ob tla in jo ozmerjal, češ, da vrat na srajci ni napravljen po meri in poševno. In poleg tega imamo doma majhne otroke! . . . Nekoč torej hodi Katarina Ivanovna po sobi semtertja, sklepa roke in rdeče lise se ji rijejo na licih — to je navadno pri tej bolezni. "Lenoba ti, čemu neki živiš pri nas in ješ zastonj, piješ in greješ se; čemu ješ in piješ, ko otroci po tri dni ne vidijo skorjice kruha!" Jaz sem tistikrat ležal, no, seveda, pijan sem bil nekoliko; in tako slišim, kako ji moja Sonja — tako krotka je in njen glasek je tako ponižen; plavolasa je in vsekdar bledega in bolehnega obrazka — odgovori: "Kaj mislite, Katarina Ivanovna! Take obrti da naj se lotim?" Darja Francevna, zlobna in policiji dobro znana ženska, je bila že večkrat velela povprašati po gospodinji. "Ah, kaj," pravi Katarina Ivanovna porogljivo, "pač nimaš vzroka, da bi čuvala tisti zaklad!" — A ne obsojajte je, cenjeni gospod, nikar je ne obsojajte; saj tega ni rekla v zdravi razsodnosti, temveč v razburjenju, v bolezni in ob joku lačnih otročičkov; bolj od užaljenosti je rekla to, kakor v doslovnem pomenu . . . Kajti Katarina Ivanovna je že takega značaja, in če začno otroci jokati — najsi tudi od gladu — takoj jih jame tepsti. Bilo je okrog šeste ure. In tedaj sem videl, kako si je Sonja zavezala ruto, ogrnila ogrinjač in odšla z doma; ob devetih pa je prišla nazaj. Ni izpregovorila besede in nikogar ni pogledala, temveč stopila je naravnost pred Katarino Ivanovno in položila trideset rubljev na mizo. Nato je vzela našo veliko zeleno ruto iz damskega sukna, ki jo rabimo vsi, zakrila glavo in lice in legla na postelj z obrazom proti steni; samo to se je videlo, kako so ji trepetala pleča in ves život ji je trepetal . . . Jaz pa sem ležal kakor prej . . . In videl sem nato, mladi mož, videl sem, kako je Katarina Ivanovna, ki tudi ni rekla besedice, stopila k Sonjini postelji in ostala ves večer pri nji na kolenih, poljubljala ji noge in ni hotela vstati; a nato sta zaspali obe skupaj — v objemu — obe — obedve — da — a jaz — sem ležal pijan . . ."

Marmeladov je umolknil, kakor da ne more več govoriti. Potem si je naglo nalil, izpil in se odkašljal.

"Od takrat, cenjeni gospod," je nadaljeval po kratkem molku, "od takrat je morala moja hči Zofija Semenovna zaradi tistega nesrečnega slučaja in po ovadbi škodoželjnih ljudi — za kar ima posebne zasluge Darja Francevna — imeti rumeni listek in potemtakem ni mogla več ostati pri nas. Tudi gospodinja, Amalija Fedorovna, tega ni hotela dopustiti, dasiravno je prej sama podpirala Darjo Francevno, in gospod Lebezjatnikov — hm! — ravno zavoljo Sonje se je pripetila tista reč med njim in Katarino Ivanovno. Izpočetka je sam lazil za Sonjico, potem pa se je naenkrat prevzel: "Ali mislite, da bom živel jaz kot izobražen človek v istem stanovanju s takšno žensko?" Katarina Ivanovna pa se je potegnila zanjo in tako se je zgodilo . . . Sonjica hodi zdaj le še v mraku k nam, streže Katarini Ivanovni in ji prinaša krepčil in zdravil . . . Stanuje pa pri krojaču Kapernavmovu, kjer si je najela sobo.

(Dalje prihodnjič.)

SMEŠNICE

Čehov v ljubezni.

Ko je bil slavni pisatelj Čehov še mlad, se je zaljubil v neko mlado, komaj omoženo damo. Vedno, kadar sta se srečala in govorila med štirimi očmi, ji je Čehov zatrjeval, da jo strastno ljubi in da ji ostane zvest do groba. Končno so začele dami njegove lementacije presedati in nekega dne je izjavila odločno:

— Ne govorite mi več o svoji ljubezni! Ostati hočem zvesta svojemu možu.

Čehov je odgovoril:

— Oprostite gospa, toda zdi se mi, da ne govorite baš pametno. Noben pameten kapitalist ne naloži vsega svojega bogastva v eno podjetje.

•

V uredništvu.

Mlad pesnik pride v uredništvo in vpraša slugo:

— Je glavni tu?

— Ne.

Pesnik malo pomisli, potem pa privleče iz žepa rokopis in ga izroči slugi, rekoč:

— No, morda pa vržete vi namesto njega tole v koš.

•

Prijetno bivanje.

Turist: Je bivanje pri vas poleti prijetno?

Kmet: Kar se tega tiče, ste lahko brez skrbi. Tri gostilne, ena kraj druge in v eni je boljše pivo nego v drugi.

•

Pobožna žena.

Mlada pobožna žena, ki je hotela ostati v samostanu, si je v zadnjem hipu premislila in se je omožila.

— Duhovni oče, je dejala svojemu spovedniku, odpustite mi, nisem mogla premagati hrepenenja, ki me je gnalo, da spoznam greh.

•

Med prijateljicami.

— Včeraj me je Tone prosil, naj se poročim ž njim in napravim iz njega najsrečnejšega človeka na svetu.

— No, in katero teh dveh prošenj misliš uslišati?

•

Po glasu se je spoznal.

Znanec je srečal Bolduccia, katerega že dolgo ni videl.

— Kako si se izpremenil, odkar si se dal gladko obriti.

— Vem. Ko sem se prvič pogledal v zrcalo, sem se spoznal samo po glasu.

Zakaj ni plakal.

Šestletni Janezek se vrača iz parka z razbitim kolenom.

— Ali si padel? — ga vprašaš skrbna mamica.

— Da.

— Si zelo plakal?

— Ne. Saj ni bilo nikogar v parku.

NA PRODAJ JAJCA ZA VALENJE

Prvovrstna jajca za valenje od polnokrvnih temno barvnih "Rock" kokoši. Prodam 15 jajc za $1.50 brez poštnine. Te kokoši imajo rekord da vam zležejo od 300 do 327 jajc na leto. Kokoši so velike in težajo od 7 do 9 funtov ena, petelini pa 10 do 11 funtov vsak. Naročila in denar pošljite na naslov: Mrs. P. J. Barton, P. O. Madrid, Iowa. —(Adv.)

KOŽNI SRBEŽ?

Srbež je večinoma prvo znamenje novarnosti. Ne prezrite, temveč rabite Severovo Esko, ki odpravi srbež, in pomaga urediti žilo, zdravo kožo. Rabite ga taka! čim se pokaže vnetje kože. Vprašajte vašega lekarnarja.

SEVERA'S ESKO

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (March 31-29) pr meni, da vam je naročnina tekla ta dan. Ponovite pravočasno, da vam lista ostavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni plačan. Ako je vaš list čan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi ć štveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $ in za pol leta pa $3.00. Č S. N. P. J. doplačajo $4.80 leto, za pol leta $2.40.

Za mesto Chicago in Ch za leto $7.50, pol leta $3.75 člane $6.30.

Za Evropo stane za pol $4.50, za vse leto pa $9.00. Tednik stane za Evropo $ Člani doplačajo samo 50c poštnine.

Naročnino lahko tudi pošljete na naslov:

Upravništvo "PROSVETE" 2657 S. Lawndale Ave., Chicago,

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENCI, vredno $5.00—ako nam pošljete brez odbitka svoto $6.30.

Ali pa tri knjige: SLOV.-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna $2.00, ZAKON BIOGENEZIJE, vredna $1.50, in PATER MALAVENTURA V KABARETU, vredna $1.50, skupaj vrednost $5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto $6.30.

To velja za člane S.N.P.J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačajo $7.50.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupne vrednosti za $2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZIJE, ali pa ZAJEDALCE in HRBTENICO in INFORMATOR ako nam pošljete svoto $3.90. Nečlani pošljejo $4.50. Ali pa za $2.90 pol leta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlani $3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsak mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravništvo na naslov:

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Pošiljam $.....

Ime .....

Naslov .....

Država..... Čl. društva.....

Ta znižana cena knjig Književne Matice SNPJ.

VELJA DO 1. JULIJA 1929

Sedaj je prilika, bratje in sestre, da si vsakdo lahko naroči eno ali več knjig po zelo nizki ceni. Knjige so dobre, poučne in morali bi jih imeti v vsaki hiši.

AMERIŠKI SLOVENCI—ta knjiga obsega 632 strani in mnogo krasnih zgodovinskih slik, je prijazna za čitanje in vam daje veliko pouka o zgodovini Amerike, ameriških Slovencev in naše S. N. P. Jednote. Knjiga vredna $5.00—sedaj $1.50

SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA—izvrstna poučna knjiga za učenje angleščine in raznimi drugimi pojasnili, vredna $2.00—sedaj.....50c

ZAKON BIOGENEZIJE—ta knjiga pojasnjuje splošni razvoj in naravne zakone, vsebuje veliko poučnega za vsakega človeka, vredna $1.50—sedaj 50c

PATER MALAVENTURA V KABARETU—povest iz življenja ameriških frančiškanov in doživljaji rojaka, vsebuje precej slik, vredna $1.50—sedaj 50c

ZAJEDALCI—povest in slika skritega življenja slovenskih delavcev v Ameriki, vredna $1.75—sedaj.....50c

JIMMIE HIGGINS—zanimiva in krasna povest, spisal dobroznani pisatelj Upton Sinclair, poslovenil I. Molek, vredna $1.00—sedaj.....50c

Odtrgajte ta listek, priložite potrebno svoto v pismo in pošljite na Prosveto.

PROSVETA, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo vam pošiljam svoto $..... kot naročilo za sledeče knjige:

.....

.....

.....

.....

Knjige pošljite na naslov:

Ime..... Naslov.....

..... Mesto..... Država.....

Priloženo vam pošljem tudi naročnino za list Prosveta svoto $.....

Člani S. N. P. J. plačajo za celo leto $4.80, za pol leta $2.40 in ne člani pa $6.00 oziroma $3.00 za naročnino. (To velja izvzemši Chicago, Cicero in inozemske države.)